Эда

КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

ЕРА, 13 ИЮНЬ
№ 71 (4551).
Мах 2 кап.

Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкоман, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхахьарча Советан а Министрийн Советан а орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДУЬЙНА

КПСС ОБКОМА ПЛЕНУМ

11 июне партийни просвещени ЦIаргIа КПСС обкома пленум хилла. Пленумо къийсар «Юрта бахамна хьакъехьара КПСС XXIII съезда а КПСС ЦК Пленумийн а решенеш кхоачашъяра делама» аха КПСС обкома секретара нов. Абубакарова доклад.

Прениеш къамельхам дир Шелковской района «Коминтерн» колхоза председателя нов. Табищова, КПСС Советски районан хьалхарча секретаря нов. Абдулаева, республикански юртбахами опытни станце директора нов. Могаалта, Шалински района «Джалка» совхоза тракториста нов. Масунова, Наьсарен района «Знаменский» совхоза парткома секретара нов. Арчакова, Наурски района «Советская Россия» совхоза агронома нов. Зверькова, МалгIабика района «Алханчуртский» совхоза директора нов. Малахина, Сунженски района «Орджоникидзе» цIерагIча колхоза зоотехник нов. Костоева, «Чечингушводстрой» гIишлошъеча управлене начальника нов. Малькова, Гуьмесски района «Кавказ» колхоза агронома нов. Шодаева, Грозненски района «Старокортовский» совхоза директора нов. Шатаева.

Цу дешах къамел гечдина тIехьара пленумо.

«XII Нохч-ГIалгIай областной партийни конференце аь критически замечанеш [illegible] декъарча КПСС обкома бюро члена, организационно-партийни балха отдела заведующий нов. Балаева.

Цу хаттарах лаьцна а сецна бир пленумо.

Пленумо балхах йоцу отчет кечйина хаьржа.

ХАННАХЬА ЙОАКХО Е ХЬАЙБАШТА ДОАКЪАР IАЛАШДАРА

Йол хьакха йолаеннача хьалхарча деношка дена беккха теркам тIаьбохийт республика хьалха хаттарга бохамаша шортта доакъар Iалашдара.

ХIана йол хьакхара эттара бехкотоэме ха я. Республика доакъар Iалашдеранна укх шера эрий тIаьхьинцчи дIайийначен баьцни 207 эзар тони кийчъе ваа, дIадахача шера хиннарчул 12 эзар тони дукхагIа.

Вай республикe совхозашеи колхозашеи хIанзале 28 эзар гектар цинадии дIайийна, бецаш хьакхай. АргIаш дь акаргаш хьайбан хьалхерашка дафае дIаоаьзай баррайта эзар тони дика йол.

Йол хьакха йолаеннача хьалхарча деношка дена лаккхарча темпаех хьаьхьегам хьабоагIа Шелковской районна механизатораш. 7587 гектара тIара 8456 тони дика йол кийчъяьй укказа — знаачох дуьлагIа дакъа.

Иштта дика Iалашду доакъар Наурски района бохамашка. Йол хьакхаре, вIашка оааде, аргIашка вIашкатохарш доррига балхаш механиз... лу механизаторашц. Кукуза йол шийнара компонентан цо йолеш дика я.

Республика кхьадолча бохамашка хьакха уллина йол вIашка ла ткхам дукха уллаш. Цудуьба вала дикал йол.

МалгIабикен Наьсарен районашка йол хIана хьакха мера йолалахьа, хьалхара 854 гектар хьакхай. Цуьна цхьана, хьалхачул тIехьагIа дукха ла юкъе на йолийтан вIашкатоха ла ааш ца.

Хьайбашта кхоачамалдоал докъар Iалашдара МалгIабикан бохамаш цхьайтта эзар тони гарта йол хьакха савм да, хIаьта Наьсарен района совхозаш — воккI эзар тони. Нух совгIа цу районех хIара районна хьаа бIаь тони ватачинаш баьца хьоар Iалашде дола. Из боккхачу доахIамера концентрат я.

Фермаш кхоачамалдоал доакъарна Iалашъяра берриге ишш тIаьбохийта беза доакъар кийчдара.

1968 ШЕРА 1 ИЮНЬ ТIАКХОАЧАШ ЙОЛ ХЬАККХАРАХИ ДОАКЪАР КИЙЧДАРАХИ ЙОЛА

СВОДКА

РАЙОНАШ	Хьакха буц (га)	Кийчъяь йол силосон	Плавиех процентешка	Баьцан доакъар хьоар (т.)
1. Ачхой-Мартана	867	679	6	46
2. Ведана	—	—	—	—
3. Грозненски	4043	685	2	118
4. Гудермесски	1791	944	11	—
5. МалгIабика	550	—	—	—
6. Надтеречни	1821	765	6	—
7. Наьсарен	304	—	—	—
8. Наурски	6970	4057	20	5
9. Ножай-Юрта	35	—	—	—
10. Советски	—	—	—	—
11. Сунженски	1413	412	3	35
12. Урус-Мартана	666	—	—	—
13. Шаьла	1378	901	3	30
14. Шелковской	7587	8456	25	—
г. Грозный				
Ерриге республике	44	—	—	—
ИТОГАХ	27788	17799	6	224
Юрта бохамь Министерствон бохамаш	24992	16253	9	224
«Грозненго» совхозаш	1966	1484	17	—
«Вфисерамвома» совхозаш	176	—	—	—
«Скотооткорма» бохамаш	648	12	—	—

«ЗНАНИЕ» ОБЩЕСТВА V-ча ЕРРИГСОЮЗНИ СЪЕЗДАГА

Деза накъостий!

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето дIайха мохршел лу «Знание» Ерригсоюзни общества V-ча съезда делегаташна, царга гIелла общества мугIарашка вIашагIкхийттача Iилма, культура, просвещени берригача деятелашка, халкъа бахама специалисташка, производстве хьалха яттарашнек новаторашкан.

Ший аахарца, къахьегамца, уйлашца болхлой класса колхозни ахархойн кхелашца кхоьзенна я вай интеллигенци. Дахкенна, партена хьалхашнара ший сийлахь декхар кхета и даш, цо шийн знанеш, творчески хьинар дIатасийнахь - деннха лоркIар кхочашдара — вай мехка коммунизм кьаьъара.

20 шу совгIа ха хьалкагIа мехка беннхагIа бахча Iилмахой инициативагIа хьаь «Знание» общества дукхахча махе даньа лаьцар шийн доIимера советски интеллигенце общественни организаци, политически Iилманаш знанешта пропаганда еча, къахьегамхошта коммунистически кхетам лучо метте парте тешаме гIенча а хьинна дIаэттай.

«Знание» общества членаше партена накъостал ду къахьегамхой Iилман мировоззренех кхебара, марксистско - ленински теоре знанеца советски нах кийчбара, парте политика кIорггга кхетаве уж Iемабера, коммунистически идеалашта, советски патриотизмана, интернационализмана мугIаьа хургбача уйлаца уж кхьаиххебара. Коммунистически парте Центральни Комитето кIорггга берган сел общества берригача членашта цар бирнато къахьегам бахьан далаш.

Социалистически строя эгара ьттуе бешагIа дела хьалаш хулийт мнора еаг1арахьара сег, вай халкъеца шортта делаш дела хьинара таланти дегIанхулара. Коммунистически парте массе оаг1арахьара хьалхалц къахьегамхой образовани просвещени системо дIахотаира, производствене - технически знанеш шера йоаржаяра тIедерзадь гIулакхаш, хIене вьича цар новкъостал ду къаньалцен физически хьегача къинна юкъара гIейнаш дIадахара. Советски гIачхьалнхан экономически низ лакхбара.

КПСС, ЦК-ас бейнха воархIам бу «Знание» общества ерригача организацей болх твебара, цар мугIарш кIоаргIара, лекциени пропаганда дикале къахьара бехктокам лакхбера. Общества хIора член декхар цо КПСС XXIII-ча съезда решенаш кхочашъяр дузьа леттабача къовсамо хьийхарча мехкага хIинер, къахьегамц общественни дуьлахьенци коммунистически гIуллакх хургдача уйлаца советски нах хьаиххебар. Iилма, технике, культурана керда кхарагIдаьннараш шерра пропаганда яр, къахьегамхой политически сакхетам Iилма образованности дегIаахулара, тоьлахагIа йола опыт Iемалра новкъастал дар.

Общества членашта сийлахьа бехкетокамах декхараш хьахкамна отт В. И. Ленин вьича дийнахьа деза 100 шу дизара цIей дездаргдела хе гаргахкхачешца дузадени. Цу оазача юбилейна кийча егга идеологически болх айбара, марксизма - ленинизма сийлахь-боккхача идеяшта шерра пропаганда яра наз боле еттиур а хинна дIаотта деза.

Берриге идеологически болх чIоагIбар къовсталараIаме де социализмаша капиталлизмаша юкъе ира къовсам лоттача хьалашка. Империализма, цхьадукхьаа етаво врах кердача дуьнен наьбиа шегде кхы шийн вIашгIахьа цо а дайна, гIедакхара шолларша мехкахьа, социализм чуххара бухьанахь гIортана. Империалистически гIезаранча тIа-тIе чIоагIагIа кейда ха идеологически диверсий средствий шортта оомалехин тIейаахьа балха нхьуйлачо приемехи. Цхьабакъда, тешкенг вай йиш йолаш да. из а кхоочашхулийтар ца хилар.

МаьстагIлч делча идеологии дуьльла мехтупательни къовсам лоттабе, къахьегамхой коммунистически бIубенна, идейна чIоагIа, бухкугамин валие моларгIча формашта духьаллатто хенн хургбача уйлаца хьаиххебара кера мел йолча средствашца дейда эзе бозеш а «Знание» общества.

Дуьнехача кегаршонта юкъе даьйна тоьа эза политически Iилма - технически знанешта еш йола пропаганда, цахедеш даккхйа бозе цар идейни кхетам, коммунизм хьалъерий эстафета толаме хьаоца а кхье йоагIача тайпара вIалахьа а царна мегаргдолаш.

Массаэ а лекцини пропагандех деалаш эзанаш партийность, лакха идейность, бальдоч, большевистски тIакхуаш а деш тийна а хулга. Общества член хилар цуна маIан да массаза а довлача хIаманна а шийн хамтала гIулакх дар. Коммунистически парте идейни хьалхащ ванкхийтахаш хилар.

КПСС Центральни Комитето «Знание» Ерригсоюзни общества V съезда болхe тIа толамо декар а лоаш, дIахайнаду, общества членаше, ерригача советски интеллигенца политически Iилманаш знанешта еш йола пропаганда кхы а шергIа йолийшверггашвех, шоай декара гIуллакхаши коммунизм хьальъара практикица кхы а айхогIа дузаргваьваьх, коммунизм котьалоххаб духьа лоттадача къовсамо сийлахь - доккхача гIуллакх дIехо а парте хургаьца аьттуо бевнехоргбоагIа во дегIийша хилар.

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ.

Республика кхашкара шекара свеклa кастта тха заводе хьакхахьа йоьлаоргья. Цудухьа, хIана тха заводе ремонт е еза ерригача оборудованена, хIаьта монтаж аь боях бе кийчъе еза керда техника я. Уж декхараш кхоачашдеш я тха цеха коллектив. Ремонтни балхаш долаелча хана, цеха коллективо шийн собрани тIаийнадар социалистически декхараш. Царна юкъе лаьрхIадай ремонтни балхаш ерх да хаина хьалха чакхдаха, вешта аьлча 25 июль тIакхачаьлехьа ремонт аь яьшна оборудовани пачахьалкхен комиссега дикал лакха йолаш дIаяла, смени нормаш 115 процент кхоачашъе. Иштта лаьрхIадаь балха юкъе 9 рационализаторски предложени йоалае, хIаьта хIанзале балха юкъейоалаьяьчаш аьть я. Царна юкъе эттара лоархIаметIара диффузионни аппарате формалина подача яра автоматизени еш йола предложени я. Цу предложени вIашгIехьдовлийтаргда шекара свеклат хьадоала шекар дукхагIа хилийта, шох хургйола экономически эффект 1000 сом да. Цеха бригадашта юкъе лелача социалистически яхье хьалха латт Косумов Казбека кулгалду бригада, юкъера лаьрхIача смени нормаш 140 процент кхоачашъю цар.

С. МАХАЕВ,
Нохч-ГIалгIай шекара завода КИП-а цеха мастер.

Сурта тIа: бригадир К. Косумов, приборист Ю. Громов керда автомат вIашагIйохкаш ба.

И. Панова сурт.

ПЯТИЛЕТКА — ХАНАЛ ХЬАЛХА!

В. И. ЛЕНИН ВАЬ 100 ШУ ДИЗАРА НАКЪАДОЛХАШ

Халкъа хьалхашкара сийлахь декхар

«ЗНАНИЕ» ОБЩЕСТВА ЕРРИГСОЮЗНИ СЪЕЗД

Халкъара знанеш кхоачьяр, алалено Iоахь Iилман культуран деррига дувкъаш къахьегамхой мукъагIа дитар — иштта доьна я «Знание» Ерригсоюзни общества. ХIана цун мугIарашка цеи миллиов совгIа саг ва. ХIара денна къахьегамхой коллективашка лекцеш ешаш хул 44 эзар лектор. ХIаьта хIара денна царга ладувгI 2.5 миллион хIана ваа хьана волча саго.

Общества пхелагIча съезда Москве болх дIаболабаьб 11 июне. Союзни Цен Колонни зале гулбеннаб делегаташ «Знание» общества дикшера баьча балха итогаш яр, парте хьалхашка оттадаь декхараш толамгIа фу дича кхоачашлулургдар вIаши дага а баьна балгалда. шоай гIулакхаш коммунизм хьалъяра практикаш айхагIа дувзар духьа.

Съезд дIайолалуча юкъе гулбеннарашка къамаьл дир 1896 шера дена КПСС члена. Социалистически Къахьетам Турпала профессора Ф. Н. Петрова.

Гулбеннарашка раьза хинна чIоагIа тIоараш а детташ тIаэш КПСС Центральни Комитета Политбюро юкъе а йолаш сийлахьа президиум харжаьнна енна предложени.

Общества правлене председателя академика И. И. Артоболевске хоам бир социалистически мехкий Iилма-технически организацейн Iилман знанеш йоаржача обществайн кхелаш съезде бахька хилараш.

Къамаьл де хош яр КПСС ЦК Политбюро членалла кандидата, КПСС ЦК секретара П. Н. Демичева. Цо Iоеш КПСС Центральни Комитето «Знание» Ерригсоюзни общества V съездага дайтача моарвала текст. Ерриге зал еаеш тIоараш тах.

• • •

Отчетни доклад йир «Знание» Ерригсоюзни общества правлене председателя академика И. И. Артоболевске.

ТУРПАЛ-РОМАНТИЧЕСКИ ТЕАТР

Иштта оал Къилбаседа-ХIирий музыкально - драматически театрах. Из иштта вла мегаргдолаш а да. хIана вьлча Москвера шийн гастролаш — коллективна исторе чукъ эгара йокхагIъяраш 10 июне цо дIайолайно «Довга дог» яхача музыкально-драматически композицеца — М. Горьке юкхьанцарча дувцарийн инсценировкица. Дукха ха йоацаш гоьод Горьке хиннача фестивале из спектакль бахьан долаш лауреата цIи елар театра.

Репертуара сел доккха лакъа столице духхьашха гойт театро: 26 спектаклах ийс. ХьалхагIа дIаяхача гастролашка, 1960 шера Москве Къилбаседа-ХIирий искусства декада дешка, ерригаш а йоь постановка мела сналаар но.

Московски театрий спектакльашка дукхаза а лайзза башха-дика трагически артист В. Тхапсаев — Къилбаседа-ХIирий театра детаокдо.

(ТАСС корр.).

Москва.

КАРАГIДАЬННАРАШ, ДЕ ДЕЗАРАШ

Ер шу дIалолаленначa хьалхарча деношка дена хьайбай продуктивность лакхъяра, дукхагIа шура дахкара шоай берриге ниш тIаьбахийта къахьегаш ба Гудермесски района «Дружба» совхоза цхьоалагIча отделене хьайбаш дезалераш. Апрель бекъабелча дена ара ваш укказа доахая. Юккъайна доакъара дIайийнача мукца тIа деьлла тъайбаш, хIана хьагIенашка дац.

Даьгiен участки лоттагIа йайха эпара хьалхе схема оттаьйй совхоза специалисташа. Из бахьан долаш доахан дажача участка уIаьа бух кхоачалуш шелла вокх участка тIаэыр дикка доашу.

ХIана фермера дикь Iуа Кутан кхача моттаге да. Цхьабакъьла, дерригача хьайбаш дал укказа. Хьайбашта доло хий [illegible] хьатIаккхахьа деза. Хьайбаш дизоал яц даьгIенашка бул а. Саралла ноши кен бозка, беза царна. Шоттта буц йоача хана шура совъяккхала дукха къахьег фермa дIаяхача коллективо. Укхазе дика кхеталу хIана тIайнса шура тIехьагIа тIеваяяккха Iалашъяте хала хурги. Цулухьа хIана хьерттердаз хьайбашта эшача хана хий [illegible] уж дикагIа доажалаш да.

Мишта кхоачашду тIаийца деккхараш?

ХIара дийнахьа буси цо тони совгIа шура йоакх доаркаш, шурий хьоанаш дика я. ТIехкхоачашъяьй ферма хьайбаш лелалераша цхе бетта плаш. Шабахача кхе бетта 263 тони мукха езача 281 тони шура хьаккхай дукхаза. Доахан дажа дIадахкаш дийнахьи бусн 1000 — 1050 килограм нара шура хьаккхар ферма, хIаьта юкъера лаьрхIача хIара кхоабача Iаттагара дийнахьи буси йоахь [illegible] 5,4 килограм нара лаьо, хIанз 6,5 килограмм я. Цхьа грамм шура хьаха тIаийна социалистически декхар хIанзале ахавел тIехкхоачашдаь цар. Царех тIайхьа ма буеш къахьег хIара кхоабача Iаттагара цхьа эзар килограм шура хьаккхача доьркаша Бахадицева Мариос, Капланова Асвене.

— Тха дагIенашкача баьцага хилла, — боах ферма бригадира Бувнос, — кхы а дукхагIа шура дикха йиш йолаш дар тха, лоахан къахьа доаь мара. Вулха лаьрхIан кхьача отделенешта 547 шинна хIаденна оаха тIехкахьа шира мера. Загаевайн Индербиевайн группешка 40 Iаттагара дIайийнача 203 етт айе мерагара бераьйтта шерага дIакхоечаш ба.

ДикагIа шура лу а дикача бух деш [illegible] даккх юккъа лоттача доахка Iга. Хьагучох укх гаргарча хана де лаьрхIа хIама а дац. Iалашъяте во лохбу ферме племенной бокх. Укх массехк шера ферме воссаш ва штатах воагIа зоотехник. Цу гIулакха цIенхашта теркам тIаьбахийта беш совхоза кулгалхоша. ХIана баьла, укх шера 37 етт шурийна кайдаш на дезараш дукха дIабала лаьрхIах. ТIаккха хIахо кхы а къалургда доахан. Пхе шера планах, 1969 шу хьаьтIаотташ 375 етт пхе шере чакхйоалаш 435 етт хилийта лаьрхIа дарча ферме латтона [illegible] кхе шера наьн. Цу гIулакхо оашдоацах.

Т. АРЧАКОВ,
[illegible]

ДIАЙИЙНАЧА КУЛЬТУРАШТА ДИКА IУНАЛ ДУ

Кхашкара балхаш дика чекхдахара хьинаре къахьегаш ба Ачхой - Мартана района «Самашкинский» совхоза кхаш лелалераш. Дукха ха боцаш цар гуракха 2596 гектара тIа дIайийна ялат чуэца. ТIьоалагIча ниве чуэна доладе йиш хургьа дика хьувкъьаш ватта ялат. Цу гIулакха эша кийча яьй механизатораша. ХIанзале кийчов лобейка тIа яьккхай совхозера нхийтте а СК-4 яха комбайн.

Дикача хьала тIа я. бIаьстан юкъе йийна культураш я. Керттерча дакъера бIаьсти йийна культураш хьажкIан шекара свекла я. Тешам болаш за уж дика хьувкъаргхилар. хIана аьлча агротехника бокъонаша хIадеххача тайпара дика гIулакх ду царна. Иштта, хIанзале 370 гектара тIа йийнача шекара свеклана оасар дь хьанна. цхьолхьаьй. Цул совгIа 1138 гектара тIа йийнача хьажкIана цхьара культиваци дь хьиий, хIаьта шозагIа е йолаль культиваци 890 гектара тIа яьй.

Къаьстта дика гIулакх ду цу культурашца цхьоалагIча отделене кхаш лелалераша. Шолж 140 гектара тIа дIайийнача шекара свеклана шоза культиваци я баьннаб уж, хIаьта шийх а яьй. Цу тайпара. шоза культиваци яьй 370 гектара тIа йийнача хьажкIана. 162 гектара тIа дийнача гевараште. Уж балхаш деча хIара денна шоай смени заданеш шоза тIехкхоачашъяра белгалбаьннаб механизатораш Зузуев Вахид, Шарипов Iаддалвахид, Мошнев Дауд. БIаьстан юкъе йийнача культурашта гIулакх де дIалолалдича дена кхаш лелалераша юкъе лелача социалистически яхье хадданза хьалхара моттиг титаш йоахаш хьабоагIа уж механизатораш. Массехка кIирацI царех хIаране хьалхара моттиг яхарах премеш.

Сурта тIа: цхьоалагIча отделене звеньевой нов. Зузуева агрегат шозлагIа культиваци ен а хьажкIашта. Цун звено членаша гIулакх ден 200 гектар хьажкIан я кхыйола культураш йоацаш. Денна шийн задании шоаза е совгIа тIехкхоачашъяраш цун вIаштIехьальннай шозагIа е культиваци а шийн ханнахьа чекхъяьха.

И. Панова сурт.

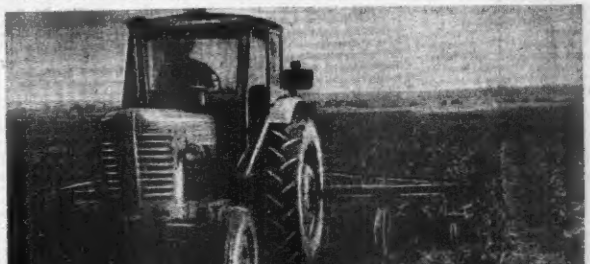

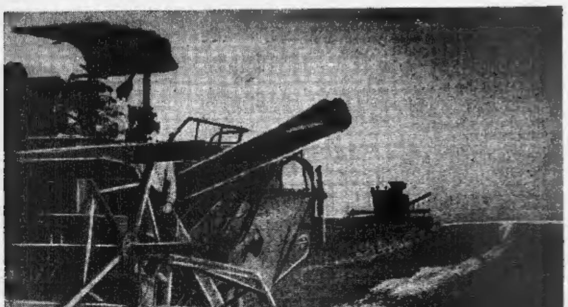

Гуракха бийна мукх чуэца болабеннаб Шелковской района «Коминтерн» колхоза механизатораш. Кхаш ка цхьатарра нхийтта агрегат аралахьай. Дерригa цар чуэца деза ялат яьс бIаь гектар мукхи 1550 гектар вIан да. Шоаш хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 22 центнер ялат чуда денна доаш кхоачашдергда механизатораша, дагахьа хIанз сайна сихха, ха тушаа ца йолийташ, дош цадеш, дика хьайбаь ялат чуэце.

СУРТА ТIА: хьаккхар, ардаф хьаьста а доаш мукх чуэцаш а «Коминтерн» колхоза комбайнаш.

Н. Кобиашвили сурт.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

БЕРРИГА НИЗ — БОАХАМ АЙБАРА

Лаьмн Ножай-Юьрта районе йолчу ккагIарех я Шаринов Асламбекан цIерагIа йолу колхоз. Керттерча дакъе растениеводствон хьайбаши леладу Цкхаза. Уьд шера лоархIаме доккхий декхараш тIайийцад колхозхоша. Уьх бIаьстия лIаболабьчу балха толамаша хьаьккх тхоай дош тхога кхочашдулургвилар. Кхашкара балхаш вIаштIехьдахар а уж сихагIа чакхдахаргдола а меньдраптеш партийни бюро белгалйир оаха. хIара коммуниста цу гIулакха де дезар кхастадир. ХIара уж балхаш сихленьчча хана васт-наста гулдене дагалолл тхо оаца лаьчох а де дезачох а. шигара бригадну дина хесарем, хьалха фу новкъостал еш хьож.

Берригга тха партоорганизаце 67 коммунист ва. Кхоъ бригадин юкъахьанцара парторганизаця я тха шоайн бюро а йолаш. ДIадахача шера хинна тхоай гIалаташ теркал а деш вIаштIехьбаьккхаб партийни организаце коммунисташта юкъера болх. Балха керттерча участканка — шурий-товарни фермашка, кхаш лелаецча бригадашка, механизировании звенькашка организаторски говзал а йолаш, политически болх наха юкъе лелабе могаргдола дика коммунисташ ёттабаьб.

Дика къахьегарна, колхозхошта юкъе кхетама болх дерттIа лелабарна гIорбаьнна цIи хеза ба колхозе коммунисташ Мудушев Сайдамин — йиълагIча бригада бригадир, Созлова Елимат — хьаьккIаш лелаеча звено звеньевая, Геримсултанов Джупанд — хьайбаш лелалер, кхыдола дукха ахьа бараш. Уж коммунисташ дика къахьегаш хилара сонгIа керда юртбоахама культураш карадераве. боахама гIулакхаш Iилман лаьда тIа леладе гIерт. Цкхута ва уж хьамха лелалер Мудушев Сайдамин. План 10 центнер йолаш пунна карагIдоал хIара гектара тIара 14 центнер из нах бола культура чуяца.

Колхоза боахам Iилман лаьда тIа вIаштIехьбаьккха лелабара мероприятеш уйла еш я партком а коммунисташ а. Цу къакъехьа хIанаде тхона карагIаьнна кIезига дац. Центнер дулхага, шурийга, даатага, кхыдола кхыча продукцега дIадодар лехар, кIезигагIа дIа а ухийташ дукхагIа боахамах пайда баккхар — уж лешаш да тха хIара коммуниста хьалхашка латтараш.

Из гIулакх дикагIа а сихагIа а вIаштIехьдаккхара партийни организаце бюро хIара коммуниста хьалхашка декхараш оттадьа шоай профессиональни говзал цар дешна лакхъяра, экономика айеча цар юкъекхуьаш дола дакъа денна алсамдолаш хилийтара. БелгалдаккхадоагIа, хIанз а ба тха коммунисташта юкъе шоай болх говза вIашуIехьбаьккха балха участкашта дерттIа лоад де ца хоовш. Оаха цкхана цу дукха оуттаду уж довша.

Колхоза экономика айера парткоме оттаь перспективни план вахаре чакхъяккха, пятилетка кхоалагIча шера план тIехкхоачалъе берригга нра а уйла а тIайохийт колхоза коммунисташа. Цу хьакъехьа цара дукха карагIа а дувл.

У. АБДУЛМАЙЛОВ,
Ножай-Юьрта районе Шарипов Асламбекан цIерагIча колхоза партийни секретарь.

ГОЙТАРА АГИТАЦЕ ТIАХЬЕХ

Грозненски вагонни депо коммунистически къахьегама коллектив политически а къахьегама а хьинар айденна къахьегаш я. Вагонникаша лоашта хьалхашка декхараш оттадьа Iилман техникан карагIаьккарех шерра пайда а эцаш уьх шерара производственни программа хана хьалха кхочашъе, къахьегама овсарде, ремонтни балхий дикал лакхъе, цунга дIадодар лехде.

ТIайина декхараш кхоачашшента IалашIара депо партийни организаце тIехь-тIехьагIа чIоагIбу наха юкъера организаторски политически болх. Шерра йоарьжаь депо социалистически яхь дика хьокхамаш долаш дIахьу. Депо болх беш волча ворхI бIаь сонгIа сагах алх бIаь сав коммунистически къахьегама ударник ва. хIаьта 4 цеха, 11 смена, 5 бригадо коммунистически къахьегама коллектив яха сийлен цIи лелаю.

Депо партийни бюрос шерра пайда эц гойтара агитацех. ХIанз депо йолаш йола гойтара агитаци массеха шу хьалха хинначох тIара яц. Из коллектива вахара гарга вза я, хоадам болаш я, дукхача тайпара вIаштIехьаьккха я, хьалхашка латта декхараш кхоачащдаь наькъаш къаьгга хьагойташ а я. ШоатгIа лакхбеннаб цун идейни чулоацам, къахьегамхой хьинар айдера, уж оаргагIбахара бола цун низ.

Депо територе, цехашка, клубе, техний цIеча уголокашка лаьха дикагIа бIарг кхетаргболча моттигашка хьалъеттаь а хьалтеха а я таханарча деп гойтара агитаци тIайола, хоза кийчъяь кIига конструкцеш.

Хоза кийчъдай депо управлено хьалхашкара алея. Укхана лаьт коллективаш социалистическа декхараш тIедола щит, сийлен Доска, къахьегама лакхара толамаш бахарах тIехьдача шеранка коллективна тайп-тайпара сонгIаташ телажах бола социалистически щит. къахьегама керда кхоталонаш яхаш вагонникаш тIахьехаш бола лозунгаш, ремонтни балхаш дика хара средстваш, материалаш кхаяра хетадь бола тIахьехамаш, В. И. Ленин ваь бIаь шу дивара зиеча хьоккхамашца нанъабахара хетадь гойтара агитаци.

КIезига теркам тIабахийташ депо партийни организаце, общественни организацешша коммунистически къахьегама шерра пропаганда яра дешашта, хьалха латтарий, производства новаторий опыт дIайоаржара дешашта. Цу дакъе в шерра пайда эц укхаза гойтара агитацех.

Хоза а ший тайпара а кийчаь да коммунистически къахьегама колленни цехера «Тха шера план — заман хьалха» яха стенд. Цу тIа хьахелаб цехера дикагIа бола нах, айгача конструкцех хаавга басохашка кийчаь стендаш, щиташ, лозунгаш да депо оррига цехашка. «Укхаза бола беш я коммунистически къахьегама коллектив» яха вывескаш да хIанига а йоккха а коммунистически къахьегама коллектив бола беш мел йолча моттиге.

Техний цIеча уголокашка коллективий а индивидуальни а социалистически декхараш да, хIаьта цу цехе мел волча коммунистически къахьегама ударникий спискаш а дикагIа бIарг кхетаргболча хьалтеха.

Материалашта кхомбара, къахьегама овсарде лакхъяра тIахьехаш дола лозунгаш да депо.

Вагонни депо дукха къахьег ремонтни балхий дикал лакхъяра хьакъехьа. Цу гIулакха вагонникаш тIахьехаш а да укхаза лозунгаш.

Вагонникашта лоархIаме гIулакх да къахьегам лораболеш кхарамален техника лелаелеш. Цу дакъе кIезига къахьегац депо, хIаьта цунна хетадьча гойтара агитаце боарам лакха а ба.

Гойтара агитаце лоархIамегIа йола а дикагIа пайда болаш йола а средство не хилар хьахьекхаъ укхаза «Молния» яхача листока. «Молния» арахец укхаза производственни коталю наьккхача хийна па Iеш, доаш волча кхоачамбоапарашта хетадь а. Цу тIарча арача депо чIоагIагIа хIана тех брак еш баранта, балхах оагIув увзаранта, коьта бахаба маларш мелараштна. Депо коллектив коммунистически къахьегама коллектив ялеа цу тайпара нах ниеслу укхаза.

Творчески къа а хьеган тоаеш хилар бахьан долаш депора гойтара агитаци сийрда а наьха бIарг тIаотташ а я. ХIаьта партийни бюрос, цехови парторганизацешша хадалза тIахьожам а лоаттабу хан-ханналъа гойтара агитаци кердаяккхара, хьалхашка латтача декхарашка хьежжа из нийсъяра.

Гойтара агитаце новкъостал ду вагонникашта пятилетка задании социалистически декхараш дикагIа кхоачашдара.

С. КАТАЕВ.

КЪОНАЧА КОММУНИСТА ДИ

Укх денош КПСС МалгIабика горкоме «Къонача коммуниста ди» хилар. Цигача гулбелар районе йолча коммунисташ парте кандидаташ. Делкъагра эш сахьат доалаш латтаIа ерригача районера ши бIаь гаргга саг гулбелар горкома зале.

Гулбеннарашта хьалхашка «КПСС XXIII съезда решенеш организаторски идейно-кхетаме балха йоарам парте мугIарашки чIоагIдарах» яха доклад йир КПСС МалгIабика горкома хьалхарча секретара Д. И. Санькос.

Цул тIехьагIа «Коммуниста вахаре устави нормаш кхоачашъдарах» лийнар парте горкома организационно-партийни балха отдела заведующе И. С. Крестьянинкова.

МалгIабика бурвзлеттача контора юкъьанцарча партийни организаце бюро секретаров Ф. В. Шукина. «Партийни низаш IаIа-хьай оттадарахи производствера коммунистий авангардни лоархIам лакхабарахи» яха доклад йир.

«Партийни собрани кийчъяра балха къона коммунистий юкъеозачей парта партийни поручений кхочашъяйтачей бола партийни организаце лоархIамах» къамаьл дир 1-гIча мехкалъта промысла юкъьанцарча партийни организаце бюро секретара П. М. Крававенкос.

Н. НИКОЛАЕВ.

Карабулакски газобензинови завод болх бе йолаенначча хана денз компрессорни стание машинисталла болх беш ва Бадиев Макшарип. Сменни нормаш денна тIехкхоачашъеш шин новкъосташта хьокхам телеш хьавоагIа КПСС членалла кандидат М. Бадиев. Доккха сий ду цуч заводерча болхлоша. Из Нохч-ГIалгIай АССР Лаьмкъаргi Совета депутат ва. Шийна дайзачох, ховчок лоIам ва беш дIахо а шин балха говзал лакхьеш Грозненски мехкадьтта техникуме заочно дешаш ва из.

СУРТА ТIА: М. Бадиев болх беш ва.

Г. Гарсиа сурт.

«Чечингромстрой» объединене домостроительни комбинате гIорьяьнна я комсомольски организаце секретара заместитель малар Богунова Татьяна. Штукатурно - молярни балхаш дикал лакха йолаш чакхдох цо. Дийнахьара норма даим 120 процента кхоачашъю Татьянас. Цул сонгIа шоллагIа говзал Iомаьй цо. Говза бу цо йинашта линолиум, плиткаш ехкара болх.

СУРТА ТIА: малар Богданова Татьяна.

В. Иванченко сурт.

МОВЛАТИ ЦУН БЕЛГАЛОНАШИ

Вай мехка Советски Iаьдал этталча шерашка дог гIоддаьккха хувцадаь хиннад вай республике: промышленность, юртбоахам, культура дегIаеннай, дегIаевлаа вайнахьа саг а, дуьненний цун оалалаш. ХIаьта а тахан ала йиш яц вай дыназ юхедиса гIулакхаш вай вахаре леладе а вийсдуш а дац аьнна. Цар Iалаьвате чIоагIа новкъарле ю бIубенна дегIадоагIаш латтача вай ламастечун вахара.

ХIаьхача замаш тIехьалиса гIулакхаш лелалерана тайп-тайпарча средствашка пайда а эцаш берригга низ тIабохийт тIехьабиса нах шоашта тIехьабадара. Цу дерехьа торо хулийт наьха дьеах беш тешам чIоагIбе, аттача доах дьна гIулакхех саг те[…]

Вай республике бахача наха юкъе тайп-тайпара хуз уж кулийта. «Пайхамар сигале вахар» яхача фантастически легенда тIа хуьц «Джабраъил малейкэ» мешта Нара гIоттаваьча Мухьмад-пайхамара кIайча Буракъ яхача дыш тIа а хайна Иерусалиме а ваха цигачара лаьла вагIача ворхIлагIча сигале кхаьчав, яхаш. Цигача къамаьл деш 99 эзар дош аьннад. Из дерригга мел сиха хиннад аьлча, — йоах цу тIа — шигара цIенхаьчача из елла метт шедбалаьна хиннаб, хIаьта хьалха из хIанохдац це хIалтIаръяьккхача пхьегIа чура хий Iадаха кийнадалап.

Малаара хоши да Мухьмад-пайхамарах лаьца дола дувнараш кхыча дьний пайхамарех лаьца дувцараш кердалоатилга мара ца хилар. Вешта аьлча, хIана вай йийна легенда Иисус Христос айнарах керасте дь лелаберана дувцачун тIера хьайна хилар лоархIаш да. Цу хьакъехьа белгало йолаш да из хиннача тIехьагIа дуккха ха яьлча мара мовлат ди лелалю хьийца ца хилар. Цу тIа Мухьмад ваь а пуз тIехьагIа пунна дувзаленна тамашийна хIамаш хинна олмотди а маца хиннах хьалхаш хиннаба хьалхара дьна гIулакхаш лелалераш. Пхьа зама ахачуз тIехьагIа мара белгалдаьлац из дя-вайн-аль-аввала бетта 12 ди. Цхьабакъла бусалба календарь бутт хьахиларца мара дIалолалуш ца хиларах, лелама кхылола шIейн санна мовлат хIара кердача шера дIалахача шерал 11 ди хьалхагIа дIалолалу. ХIаьта бусалба дьы лелабеча наха моашта дагалелача дезау из. Къахьта дукхагIа дездеш хул из «раби 1» яхача бетта.

Бусалба дь лелаберана хайнаьа отталу нелам хьахилара бокъонца дела сурт. Лаьттан тIа ворхI сигале ца хиларах (цаI шоллагIчоа тIа йолаш) теша деш да къоагIа 67 сурата тIа лелаьа а Iилма карагIдаьннар а. Цу дукьа хIанз, шоайх шек ца балийтар дуьа, цхьайолча дь лелаберана (суннитаиен, ваххабиташен) из минета хиннад белгалде гIертаб, цу хьакъехьа лаьна къонсам а лоаттабаш.

Мовлат дездеча лешошка зерате, хаьамашка ух дьна гIулакхаш лелалерш. ДукхагIа йолча хана бIаьстан е аьхка акашкара балхаш сихленнача хана хул из. Цигача цар, моашта а уж балха болча моттиганта а деш доза эцаш зоккхий хул.

Укх тIехкьарча хана дьна гIулакхаш лелалерана моллагIа могадирех моллагIа цхьа бахьан ханча ду мовлат: Советски Эскаре гIулакхера саг цIаьвеча; ваьбахтара саг аравалча, е кIаьнк вича, кхета кхы а. Цхьабакъла шоай саг дуланс гIулакхаш лелалера набахта чувеллача в йийг йича дагадоаш дь лелаберашта Мухьмад пайхамар ваь ди.

1958 шера Къилбаседа Кавказа бусалба духовни управлене пленумо цхьан дьна гIулакхаш лелалеча аьлар: «МоллагIа дамаз дери «Ла Илаха Iла иль АллахI» яхари гIоргвац алснале, сийлен коммунизм хьалъечча лалла лоар кхоачиндер нара».

Из къамаьл моттийта дувцаш долга кхетале йиш я, хIана аьлча дьна гIулакхаш лелалеро пайдлахьча балха тIара воал. Цудухьа дьна гIулакхашна цахалдаш къонсам лоаттабар къахьегамхошта коммунистически кхетам балара балха юкъе керттердар да. Халкъа зонача хIаманна юкъ лаьца цкьайна хIама дьц дьна гIулакхаш лелалерийн дьна традиций обрадийн. Халкъа пайдане а йолаш дика традиция обрядаш хьахиннай вай мехка. Социалистически къамаш дегIадар, пролетарски интернационализма принципий котъялар, къамашта юкъе этта доттагIал хьалхьокх пар. Цудухьа дьнах тIехьалисача гIулакхашца чIоагIа къонсам а лоаттабеш советски традицешта шерра пияъ балар вай массана декхар да.

Т. АХМАТХАНОВА,
КПСС Грозненски райкоме секретарь.

ХЬАЛХАРЧАРЦА ХУРГДА

Прицепаш арахецарех цаI я тха Грозненски транспортни машинаш ьдаю завод. Дить шу да уйдаь шоалмухь Iобоассабу шш ось йола МТЗ трактора лаьрхIа 2ПТС—4М яха прицепаш арахецд. Цу хана денз цу моделах йола 21 эзар прицеп арахийнай оаха. ХIаьта укх шера 7 эзар, вешта аьлча сонкарчул 2200 прицеп дукхагIа арахёца декхарийла я тха коллектив.

Соалха 95,4 процент мара кхоачашдизар тха завода 1967 шерара план. Коллектива лакха толамаш дахха вIаштIехь ца даьйта кхоачамбоапараш завода материально-техническа Iалашо во яра. болхлой цаI ца тоъарг лар. Цул сонгIа къахьегам эсала вIаштIехьбаьккхалата а дар.

Укх шера январь бетта денз заводa керттера хьомсаш—продукцешна реализаци яр ба. Пхе бетта продукцешна реализаци яра план 102,9 процент кхоачашйир оаха. ХIаьта шоалагIча квартале социалистически яхье хьалхара моттиг яккхарах республический сийлен Доска тIа а язйихар тха коллектив.

Арахеца прицепаш пятилетка хIараьшера 20 эзаргга дIаккхачийтара 1966 шера ерригIа завода реконструкци яра балхаш дIадоладир. Пхе шера плана укх шера чакхъяккха езар из. Бахьа тха генеральни подрядчик йолча Грозпромстрой треста СМУ-2 коллективе массаза гIишлонкентажни балхаш кхоачаш ца дар бахьан долаш кхерац ба тха заводо юртбоахама чIоагIа лаьпаш йола шиенаш арахецаро план кхоачаш ца [...]

Укх шера пхе бетта даьхача толамаш телаал ду коллектив шийна хьалхашка латтача декхарашца. Иагаьа санна материально-техническа Iалашо елга нийса вIаштIехьъоаккхе. дика лоархIалургхиларах.

Технико-экономически масса дьехамех плаш тIехкхоачалъе вIаштIехьдаьккхарех цаI да завода цехаш, участкаш боахама расчетах болх бе лларн берригa низ оарцагIйоаккха хIара болхлоча къахьегам. Лакха къахьегама толамаш доахаш болх беш хьабоагIа сборочни цеха В. Захарова кулгалдеча бригада членаш, механически цеха токараш В. Глоба, В. Глухова, заготовительно-сварочни цеха А. Делярова дукхаладеча электрий-сборщикий бригада болхлой, кхыбараш.

Тха завода арахецача трактора прицепашта юртбоахама болхлой раьза хилар хьахьекх укх дикъ шера ца енача цхьан рекламаце. Цхьабакъла, из продукце дикал лакхъе ца езалга дац. цудухьа бокха бола бу коллективо прицепий дикал лакхъерголаш цар конструкции вргаькхха хувцара. Цу дакъе хIаннле а завода рационализатораша, Iилмани - технически болхлоша, къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбоаккхача лабораторе болхлоша ениа дукха пайдане мероприятеш балха юкъейихьай.

Дукха болхлой хувцабеннаб заводо дIанахача шерашка. Духхьал 1967 шера баьха хьайийнаа 216 саг, хIаьта 273 болхло дIавахав. Уж дIаьхо бахьан болх нийса вIаштIехьбаьккха ца хилар, болхлошта кIезига терко яр да.

Партийни профсоюзни организаце завода администрацеца цхьана болхлой хьал-торо тоаяран къахьегам нийса вIаштIехьбаккхарна дукха мероприятеш вIашагIъехка лаьрхIад. Дукха низ, хьинар, материальни Iалашо еаргIъ уж чакхъяхара. Завода коллектив теш хьалхарча иттIаранка латтача предприятеш юкъе шоай завод хургхиларах.

Ю. ЯНКОТОВ,
«Трансмаш» завода кертте ва инженер.

СОЦИАЛИЗМ ЙОЛЧА ХАНА КЪАМАШТА ЮКЪЕРА ГIУЛАКХАШ

ТЕОРЕ ДЕШАШ

Капитализмана гарга социализма ертара, йоккхагIа йола говзе сенах латт аьлча, из латт, къамаш бокъонца цхьатарра бокъонаш йолаш хулга; халкъашта юкъера доттагIалли цхьана дерзду гIулакхаш IалашIдургвар социалистически строй мара ца хиларах. СССР-е цIакха ца хиннача тайпара къамаш тоадаларон вIашн гаргадахарон, коммунизм хьалъеча чIоагIлуш латтача цар кхоталаларо. социалистически мехкий содружества доазонел чухьа къамашта юкъера кердача тайпара гIулакхаш дIавоттаран дегIаахаран деррригача дуьнегга дIаьбокх коммунистически болхлойн партей марксистско-ленински политико халкъош деррагIа къамай дош аламле дегIаахара чоалханегIарча социальни проблемаех цаI — дизза къовстадаларга духташ хилар.

В. И. Ленина 1918 шеррехье а хургар ковш лаьахь: «Россера социалистически Советски республика хьокхам дийна образец а хинна деррригача мехкий халкъашта хьалхашка латтарба. ХIаьта цу образецо ен йола пропагандистски, революционизирующи воздействи Iалаьмате йоккха а хургба» (Соч. биъза гулам, т. 35, агI. 250).

Империализма Iаьаца кIал латтача халкъашта, капиталистически дуьне чурча дакъала лаьхачеш тоIадаь доахначен расашта а къамашта а социализме чIоагIлуш дола къахьегамхой интернациональни вошал революционни, кортамукъаль къовсама низ бола стимул я.

Советски Союзе къамий дош къоастадаро, дуьен социализм дегIаахара исторически опыто бакъду пролетарски интернационализма принцип вахара низ боалаш хилар. Цу опыто коммунистически болхлойн партешта новкъостал ду шоашта хьалхашка латта декхараш толаме кхоачашдара, социализма моастагIий идеологически диверсешта, ревизионизма, национализма, шовинизма гIулакхашта дуьхьала къовсам лоаттабара.

1.

Марксизмо - ленинизмо хьайийлай дуьнен революционни процессана юкъера къамаш деша моттиги лоархIами, хьахьекхад из нийса къоастаделга социализма кхелашта боккхача лоархIаме хилар. Iилман коммунизма лард еллараша пролетариата хьийхад къамаш политика къахьегамхой революционни боламеп интернационально кхотабаларен къаштацна юкъаш лелаелга. Къамаш вIашка кхийкачен тайп-тайпарча къамех бола къахьегача наха юкъе моастагIал дийккачен доал деча эксплуататорски классий шовинистически политика хьагуча а йоккхам, Б. Маркс Ф. Энгельсен белгалдаьхад, кхы халкъаш тоIдаь доахаду халкъ паргIата хила йиш яц, яхаш.

В. И. Ленина, къамий деш йола марксистски положени дегIа а йоалаш, дIадийхад, цуа социальни чулоацама уйла тIа а йохийташ анализ елга, къамий боламашка прогрессивни мел дола хIама хьалдоацнага. Цо къамий проблемашцара марксистски ниикъ нийсса шадлухьал баьхаб буржуазначоа а, хIаьта кхета оппортунистически наькъа а. «Буржуазе массаза а хьалхарча плане уттаду шийн къамая дIаехарам, — белгалдьхад В. И. Ленина. — Шеко йоацаш уттаду уж. Пролетариата хетачох уж классени кIоасамаш хьаштана цIа ахвара да» (т. 25, агI. 278).

Октябрьа тIехьагIарча хана халкъашта юкъе вежарий цхьоагIо хилийтар духьа къовсам а лоаттабеш, Ленина хьахьекхай вай мехкарча дерригача къамийн къамий меньшинствайн хьаштий йоакхо яра образец. Цун деррригача гIулакхашкара хьагуш бар къамашта юкъерча гIулакхашка цхьаккха зича а хиланза баргбоаш бола наьха психологе боарам, из кхелаелга. ХIаьта цунца цхьана. лаха йиш йолаш дац национализми шовинизми моллагIча тайпара йийна а хьагучаноларца машар боалаш лоаттабеча къовсама кхы къаьгагIа дола масал.

Марксизм национализмах дIатоха, хIаьта на дарра аьлча хьалдаръяр моллагIчох дIазе гIертара аухьала Ленина хьийхад. «марксизм национализмаца машар боалаш хуьла. эггара «нийсхо йоламагIа», «цIенагIа», «сийтикънгагIа», цивилизованни из але а. Массе тайпарча национализмана метте марксизмо хьаоттаю — интернационализм...» (т. 24, агI. 131).

Вай коммунистически парте даргагIа чакхйоахача интернационализма позицешкара къеста а лаьп. къеста а ю къамашта юкъерча гIулакхий проблемаш. Вахаро хьахьекхад. социалистически строй котъаларо цхьаккха тайпа къамий проблемаш автоматически юкъера дIайоахаш ца хилар. Цхьабакъда, социализм оттаро къаьгга кхыча наькъа тIа доакх къамаш дош, деш дола къамаьл хьалха хиннача къамий антагонизм лараш дIаьхара, цар вежаранха цхьана гIулакхаш лелахара вIаштIехьдаккхара хьакъехьа долча хана.

Империалистически гIозарашца керда вахар хьалдеш доахкача халкъий солидарность бухъяккха а гIерташ, шоай йоккхача пропагандистски аппаратах пайда эц социализме хулача къамий процессий майаш царцахьдаккхара, фундагIанча а социал керда общество хьалъэр наьха къамаш дог-уйлаша духьала да ала гIерташ.

Буржуазни социологаша бакъде тигаш къамий дешаца классени никъ лелабелга, къамашта юкъе доннаш гIеттаделга эксплуататорски обществашна пIийх лета антагонистически гIулакх хилар. Уж доацаш общество дегIаухаш кхолча хана цунца хила делаш а хIаьта национализм — из дIахьалхашкахьа кхоал эша лоархIа пар.

«Национализм е интернационализм?» — керте гIелла даь цу тайпара йоазув а долаш да буржуазни историка Б. Вольфа США кепатеха арайаькхача «Марксизм. Цхьан доктрина яхаш дакъкха бIаь шу яхача соммача балха хьалхара дакъа. Социалистически революцеш дот а йоахаш къамий антагонизм дIавкхаьен халкъий вошал голийтанаен дарт ца хиларах йола марксистски тезис харцъе гIерт автор — даьрагIа вола антикоммунист. Марксизмо хьагучадаьккхад, мукIарал дика оалаш Вольф, национализма бокъонца дола социально - экономически бахьан, цхьайбакъда, йоах цо, дика кхеталаьлаш цхьан къаман вокханпа «къайлагIен дIадоаккхалургдоацеп» моастагIал хилар. Империализмо хьакхелла законаш сага шоай «Iалар Iевхала» хиларах да ала а, уж акха законаш ерригача заманш формацешта дIалекъа а гIерт ревизионераш. Цхьабакъда, буржуазни идеологашка къайладехьалургдац «саг сага — йорз» яха принцип юстаркхега общество, дерригача расаьех къамехи болча наха юкъерз чийсха, [...] на дIалтта общество дерригa вай шера лаьтта чулаьцца хьалъеш латташ хилар.

Расайн къамийн машара а демократеша а, паргIатонен нийсхонен тIехьалаттараш дийнахьа декъа санна боабеш йолча цу общества вокалаш цхьаккха зича а ца ца тоханза фундагIа-моллагIа дахь а социализма дуьен чура къамашта юкъера гIулакхаш бIехде гIерташ хилар кхетале сел хала а дац. Шоай цхьоагIон кхоталаларп чIоагIде лаьрхIа революционни низаш хиларо хьовзь роаляр а из. Дуьен социализма системо, болхлойн къамий-керсамукъаленн бокхо тIа-тIа чIоагIагIа деррригача дуьен тIарча халкъашта юкъерча гIулакхий маIанах лоаттамаш кхийнн ен хиларо уизарбаьхдега да из.

2.

Коммунизмана духьаларча пропагандо хьалага а дувнаш доаржадеча фальтеш цаI сонах лаьт аьлча, из латт, марксисташа-ленинцаша, интернационалисташ шоаш боллашехьа а, къамий фактор тевза а ю. наха ю яхара шоай тайпара йола къамий бахкалонаш теркал а яц. яхаш хиларах. Пролетарски интернационализм шоай антипод — малара къахача буржуазни национализма формаех цаI йола къамий нигилизм морг лоархI. ХIаьта а, дика хоаш да, «социальни революце духьал» къамаш дош тIа ца эпаш хинна прудонисташ Маркса цо а гIоха хьагучбаьйна хилар. Лоаца хьаьхкIал долча национализмана духьала санна, кхета къамий нигилизмаш духьала а хоадабоалдш принципиальни къовсам лоаттабаь Ленина. Ер а дукхачарех цхьа факт.

Къамаш шоай дукъагIа хилара йола боль парте программана юкъехьо яхача большевикашта духьала РКП(б) VIII-ча съезда къамаьлаш дь оппортунистически хьагучо а боахаш, Ленина хьалхайханаь: «Нагахьа санна из пункт вай дIаьяккхача е цунна кхыча тайпара редакци йича, къамий деш программа юкъера дIадоаккхаргдар вай. Из ма кергаргдар, нагахьа санна нах къамийн бахкалонаш боацаш баларе. Цхьабакъда, уж тайпа нах боацаш ба, цудухьа ца доацаш социалистически общество цхьаккха дича а хьалъе йиш яц вайга» (т. 38, агI. 184).

Къамий бахкалонаш дахи хулийтилга вIалла дага доашаш хиннача Ленина, хIаьта а, дерригача дуьнен тIа коммунизм котъялиначули чIоагIъеначули тIехьагIарча хананца лаьрхIай уж дIаяррйола ха.

Цу тайпара, къамаш дешашарча гIулакха марксисташ - ленинцаш чIоагIа латт реальни ларда тIа, бокъонца къахьегамхой къаштаэша ма яхара къамий политика лелаш.

Къамий дош нийса къоастадара чIоагIа лархаш хьаю социализмо. Цо Iалашъю шоай мукъагIа хилара йола къамий бокъо, моллагIа тайна а къамашта юкъера Iазами къамашта юкъе нийсхо ца хилари дIадоаккхилга, моллагIча къамига йола совнаш дIайохишта, къамий меттай бокъонаш бокъонца цхьатарра хулга, къамаш, ма дарра аьлча, бокъонаш цхьатарра йолаш хулга.

Къамий хьаштий кIоаргга теркаяр, уж массе оагIорахьара тоадаран вIаши гаргалиграи цIакха а кIаьл ца душ низаш тIалахийтар, пролетарски интернационализма уйлаш къахьегамхой хьалхехьбир — уж да КПСС-е лелаю къамий политика белгалйоаккхаш шоай хIамаш.

Цу принципий лоархIам ма бовча тайпара бус социализмо наьъе тIа дайначa дерригача мехкашта. Цу цхьан хана тайп-тайпара мехкаш. Ленина белгалдаьккхача тайпара, башха да «къамаш сихха дегIаахарца, бахача наькъа къамий лоаттамца, уж дIа-юха нийсбаларца, цу тайпара а, кхета кхы дIахо а. Уж дерригa массане а юкъарь исторически хьаьда-пачхьалкхени хьалаш теркал а ца деш цу мехкарча марксистий къамий программа дIайоалелгах къамаьл хила а хьаьш дац» (т. 25, агI. 264).

Исторе чухь эттара хьалха социализм хьалхъера керте ётта вай ленински парта чоалханеча къамий лоаттамца, къамаш дукхача дагIаш тIара шоай тайпара цегIадайрца гIулакх хила дезаш хиннай. Россе яр массе тайпара — капиталистически чунгара патриархальничунга кхочаш йола — социально-экономически укладаш. Дешхар сенах лаьттар дIлча, из латтар, лоацача исторически хана чухь эрсий халкъах СССР деррригача халкъаштен юкъерча вежарий новкъостали цхьана лелаеча гIулакхийн наькъаш тIа уж дукха дегIаш дIалахарах, къамашта правони меттел, массе тайпара а цхьатарра бокъонаш Iалашъярах.

Юкъарча идеолаца вIашагIхоттаденнача 130 сонгIа къамаш народностех йоахаргйовла вежарий цхьоагIо хьалр— кхета да къамашта юкъерча гIулакхий дакъе социалистически стройна карагIаьнаш сийлахь-доккха хIама. Из дола хIама — къамий бокъонаш цхьатара ца хиларн Iазаш лоаттадари, къамашта юкъера гIулакхаш хийра а тешам байна а хилар шийх доалаш йола буржуазни строй яхье ехаллга да.

Социалистически къамий вежарий цхьоагIо хьахьокх дукхача къамех латтача советски халкъо, кердача дIаяхача хана исторе чуъ дIаяккха а ца хиннача тайпара дола наьха юкъерча интернациональни хьаштаха. Хьаштам кхета юкъара хилара къамий бахкалонаш дIа ца яхарал сонгIа, деррригача советски халкъий юкъара йолча белгалонашца цхоала тар а еш, дешe лархI.

Цу цхьоагIон политически лард я советски строй, бIарчча цаI йола дукхача къамех латта социалистически пачхьалкхе.

Цун экономически лард я производства средстваш ттаяь социалистически доалахье, Iалашо дувкъаех пайда дикагIа эц. СССР деррригача халкъашта гIойле а йолаш республикашта моашта юкъе къахьеган нийса бекъа йиш кулийташ бола халкъа бIарчча цхьа боахам. Советски республикаш бодхама гIулакхашта белгала шоай лоIане хиларо тоахадаш царех хIаране экономика бIарчча цаI йолча социалистически экономикех дIахала йиш йола дакъа санна дегIаухаш хилар. Из хьаьта а вен. юкъарча гIулакха — коммунизма материально-техническа база хьалъяра юкъе ма моста дакхагIа лакъа лаца гIерт вай йаьхен дерригa халкъаш.

Советски Союза марксистско-ленински идеологи котъяларо хьаьхай социалистически къамий йохаргйоалача цхьоагIон кхийне лард. КПСС

ТIЕХЬАЮСА ПРЕДПРИЯТЕШ ХИЛА ЙИШ ЯЦ!

БИЗЗА ПАЙДА ЭЦА ЕРРИГАЧА ТОРОНЕХ

Пятилетка кхоллагIча шере тIе буте чакхбаьлла, республикан предприятешца цу юкъа баьчна балха кхолла къинхьегама коллективаша шайн низ, хьунар ца кхоам къахьегамга. Цу гIуллакхо вIашхатIехьадаьлийтар продукцина реализаци яран дукхагIа йола ялхлахе яра хьахара йолу пхе бетта планаш хана хьалха, 22 мае, кхочушъе. Планал совгIа арахийна продукци 9,7 миллион сома мах я.

ДIадахача шера ткх хана дилачуьнца реализаци ях продукци 10,3 процент дукхагIа я, 7,3 процент лакхъелла арахеча лалазни продукци, къахьегама ожсарле 5 процент лаккхьал.

Республика мехкадаьттахошна лаьрхIичул совгIа 151 эзар тонн мехкадаьтта, 33 миллион кубически метр газ яьккхай — 1960 шеран дерхIа тIаьхьина социалистически декъарел лаккъа кхоьсна маш.

Пачхьалкхан зазадеш совгIа 21 миллион киловатт-сахьат энерги еъккхай республика энергетикаша.

Лакхара толамаш бахкад Грозненски химкомбината, КПСС-а XXIII съезда, цIерагIча, крекинг-завода, «Красный молот», «Электроприбор» цIе йолчу заводийн коллективаша.

Бух бетта баьчна балха итог кхочушъеча тIехьаюсачу хилла предприятех, шайн бетта ерриге шайн резерваш эрнагIа а хьа кхо бетта программа кхочушъе цIаш. ТIехьадаьлира. Царех я Карабулакски газобензинови завод, цхьа тIегIара фабрика. Наурски, Сунженски райбыткомбинаташ, Шелковской хьун бохаман, кхин а.

ХIинта а тIехьаюса предприятеш я республикехь. Продукцина реализаци яран плана — планированен экономически стимулировании кердача система хьалашна кертера заданин — кхочушъя 23 предприяте. Дукхачу предприятешна лахдаьлд кхиддлза а технико-экономически хьокхамаш. Масала, дIадахача шера ткх хана дилачуьнца 43 предприяте лохъелла къахьегама ожсарле, вахшш продукцин кIезигагIа арахийна 30 предприяте, продукцина кIезигагIа реализаци яьй 35 предприяте.

Дукхачу предприятешна кхочушъяьн продукци ерригача ассортиментах арахецара заданеш, продукци арахецара дIадоьда ахча доьгIначул дукха гIа да. Май бетта во болх бар бехьан дехаш кхо бетта планаш заданеш кхочушъяьхна «Пищемаш», Грозненски автотракторорементни заводина, № 2 йолу гIишлош-материалийн комбинато, Назрановски мах ехи завода. Белгалде беза тIехьаюсача предприятешта юкъе 50 процент гергга 1969 шу доладелча деза тIехьаюсаш хьаботIагIа, кертерча дакъе шарна юкъе в кирпишканан ю заводаш, кхьадола хьун боахамаш, бахача махья хьаштан кхоачшаду предприятеш.

ТIехьаюсача предприятешн кулгалхошна, партийни организацеш секретарашна, коллективашна ерригга тергам тIебахийта беза шайн болх тоабара, пачхьалкхен планаш кхочушъяра. Республикански министерсташ, управленеш, КПСС горкомаш, райкомаш леххарийла я предприятеш тIехьаюса балхьаш кIоаргга тахка, цар болх тоабара дола мыьзьан лаха, хулгалхой белхтохам леххбе.

Ткх бетта 1969 шера хьалхара ах шу чакхдоал, пхоьлга чакхйоал ах пятилетка а. ХIанз тIехьаюса коллективаш дехарийла я производства чура ерригга тороаш царшагIа а хьа хьалха даттача предприятей мугIарагIа хьоетта.

1969 ШЕРА ХЬАЛХАРЧА ПХЕ БЕТТА ПРОДУКЦЕНА РЕАЛИЗАЦИ ЯРА ПЛАН КХОАЧАШ ЦА ЯЬ ПРЕДПРИЯТЕШ

Предприяти	Директор	Парторганизаце секретарь	План кхоачашъяре %
«Пищемаш» яха завод	Каримов М. А.	Закриев А. Ч.	91
Медико-инструментальни завод	Казерин С. А.	Коненко А. С.	92
Грозненски мехкадьтта чакхдоаха завод	Семенова Т. Г.	Живолупов А. С.	99,7
Слюдяной фабрика	Яковлев П. А.	Кожуховский Н. Г.	99,5
«Главэлектромонтажа» ГМУ мастерскеш	Норух Ю. Ф.	Меряков Н. Г.	90
№ 2 йола гIишлош-материалий комбинат	Маймин М. Г.	Кулалеев Н. В.	91
Старопромысловски кирпишкий завод	Гусов И. К.	Остапенко А. М.	83
МалгIабикера кирпишкий завод	Бузуртанов М. О.	Эржеснов З. К.	79
«Гудермесски кирпишкий завод на лха хьаьн дар.	Шавлов Р. М.	Османов М. Г.	67
Назрановски кирпишкий завод	Бузуртанов Х. Э.	Шадыжев А. Ш.	50
Назрановски трикотажни фабрика	Коллаев Э. З.	Тумгоев А. Т.	4
Назрановски маьлх ю завод	Бузуртанов А. М.	—	91
Гормолкомбинат	Изюмова В. В.	Пестренин Н. С.	96
Сунженски сырзавод	Боршов Н. А.	Алиев А. У.	96
Ассиновски консервни завод	Руденко А. Ф.	Болотов В. Н.	93
«Чечингушводстрой» треста Аргунски хьийка бетонин изделей завод	Гусеев Л. Г.	Казанцев Г. И.	92
Ермоловски хьунпромбоахам	Воронов В. П.	Киселев В. Я.	82
Ведана хьунбоахам	Кусаев С.-С. К.	Диказов И.	97
Ачхой-Мартана хьунбоахам	Мизиев Ю. Ю.	Хумашов Л.	84
Гудермесски горбыткомбинат	и. о. дир. Белоконева Н. И.	Ягольницкий С. С.	98
МалгIабика горбыткомбинат	Хизнов Ю. М.	Добриев З. У.	91
Грозненски автотракторо-ремонтни завод	Моробес А. В.	Пахомов В. И.	99
Металлически тара завод	Столяров П. Е.	Ильин Е. П.	90

КЪАХЬЕГАМА САГ

Дукхдаза а нийсло Iа бе-бохьаш ца хеташ дIадолаьдьр, хьо вахаре керттера хард а хиле дIастташ. Из сацна йола моттиг нийсъелча, — яр са моттиг, — аьлла саго, укххазара пайда хурба аз сай хал къа, меха.

Зелимхан межах-мехках чоабьяна кацар МалгIабика НПУ ремонтно-механически цеха балха воагIаш. Е цхьаьнха тоьзал а яцар цун. Бонгъаьлдар аьлчи ше укхаза бутт боахихаргба,е шу доаккаргза а хацар. Дукха дег чу ужаш дацар цехе латтача токараш, фрезерни станокий гIайгIаш тата. Укхаза болх беш бола нах а хетар массаза а уйлане, цIинкхара. Из-м даххьанца хийттар мара дацар. Дукха ха езалзар Зелимхана цхьаьнца хийттар хувуцахиа — фу гIайгIа? ПайгIа мизита и мотта хьаькъал далча, таланциффа горзача машинаша? Шинтара мизита хул аххарна доал де а хоанта езад тайна сотхал хьайта а хоаш бола гоналчаш? Вахар да ткх цехе кхехкар, — аьлча хетар Зелимхана балха веча цхьа-ши кIира даьлча.

Йиз балча станоко шийн кадьменашта юкъе меттахьа ца йоахийташ ляьпача болата гIоврашь тIара хIамма а хала доацаш фаттано доаха шолхаш саниц хьалоахар ренеце аьнка шолхаш. ТIехь-тIехьагIа хукхагIа езалора цех, станокаш, керттерча дакъе цига болх беш бола нах.

Итт шу дIадаьла цу хана дена. Цу итт шера чоагIача хадзах кIоаргга чулдал Зелимхана вахара овлаш. Дика сов тел цу эзалаша. Зелимхан коллективо доархIар-ю. Кхаь шера болх баьб це укхаза комсомольски организаце секретарь веза. ХIанз а за моттигерча комитета член а цеха группорг а. Дика къахьегарах тайна Сийлен грамоташ ахчан премеш дукха я цунга.

Керттерчар да шийн балхаца сакъердалуш, цунах дега салоIам хулаш хилар.

— Сай болх аз хувцаргболам цхьаьнхьа бола а хетац сона, — йоах Ярыжев Зелимхана.

Цунца цхьана къахьегаш ба чоканаш В. Палтаев, В. Ставеч, Г. Бакланов, кхыбараш. Цхьан цIоч дезал санна, барт тайна балхаш а къахьегаш а ба цеха белхлой. Цхьанц болх бахь ца Iеш, сакъерзаме дIанхьа хоь царна шоай мукъа ха а. ВIашагIа а кхийтте машинашца гаьмна сакъерда ух уж. ХIанзло машинашца бахк Тирка йисте а Грозна цирхе а, иштта кхычахьа а хиниаб цеха белхлой. Цига кулгалхо а организатор а за цар цеха начальник вола Андиев Керим а.

— Тхона эшача хана массаза а болаш я тхона машинаш. ДIало йодача хана курортин моттигашка Пятигорске, Нальчике, кхычахьа а лаха уйла а тха, — йоах Зелимхана. Дика болх барга хьежжа алапи а ба цеха белхлошна. Цар массаза а кхоасам леттабу дика мара продукци ара ца хеца.

Дерригача советски наха а сана В. И. Ленин ваь бIаь шу дизар дикача соагIаташца белгалдаккха лерхI шоай цеха коллективаца Ярыжев Зелимхана а.

М.-С. ПЛИЕВ.

КЪАХЬЕГАМХОЙ САЛОIАШ БА

Сунженски района «Победа» яхача колхоза правлене, партийни организаце боккха терках тIаухийт кхаш ледалорий салоIам дикагIа вIашттIехьбаккхара.

Укх шера санаторешкеи салаIара цIенонкеи шоай уккхацIено тоаеш хургба 280 колхозо. ХIаьта «Орленок» яхача колхозни пионерлагере хIара шера салоIаш яра колхозкой бераш.

П. ПОПОВ.

Тхьа шу гаргга да я Мадиева Анна Петровна Грозненски шуйни сондиен психологIча отделени телятницашка болх беш йола. Шийн болх цIенача дег тIара бу цо, хIаьта из бокхьан дела балхах хьехунар я лоархIаме да. Дикача къахьегама толамех дукха совгIаташ тейнинд цунна, хIаьта дукха за боккхалла Москве мертбоахама совтIара яха а хиннай Анна Петровна. Цхьанхха да дIадаххайтад ца Iайслашта дукх тIехьенийтара план 130 процентага кхачадора кхочушъ цо.

СУРТА ТIА: телятница А. Мадиева.

В. ЮНЦЕВИЧА сур.

КХУВШ БОАГIАРИЙ—ДУКХАГIА ТЕРКО!

ДИКАЧА ГIУЛАКХАШЦА УЙЛА ХУРГЙОЛАШ...

Кагирхой кхетамца кхобара бала мехъе эттара кертерзар хила дое кхувшбоагIачун терко сига. кхеталара эттара халагIча бераш тIехьа сатохам а тIагIортам а болаш хиниш леттаелта. ХIара сат бахьан къовсам лоаттабанза баргбац. Из принцип лоаттеш я Заводской къахьегамхой депутатий районни Совета исполкомера кхензабарий гIулакхашта йола комисси.

Кхензабарий гIулакхашта йолча комиссе дикка боккха профилактически болх чакхбаьккхаб. Учете оттадаь деррига хьал кхетаду бераш. гIулакхаш вIаштIехьдоала дезалаш.

Бераш дахача моттигашка царна болх бара районе хьайоадай 35 берий ловзареш спортивни площадка, 14 берий клуб. Районера хинагIа фола клубаш я воспитатель воа. Мамонова Йола «Радуга», воспитатель воа. Колесова йола «Юность», воспитатель воа. Розак вола Кошевой Олега цIерагIъяр. кхыдараш.

Бераш дахача моттигашка царна пайдана а сакъердаме а салоIагIа вIаштIехьдахара доккха новкъостал лоаттаду председатель воа. Величко йолча кхалнахьа совето, общественносто, улицийн комитеташа, кварталнешна. Бераш кхетамца кхедара юкъе шоаш дакъа лаца ца Iеш, цо кхыметтел шоай актив а я. хIаьта беранта уж дукха а беза.

Кхензабарий гIулакхашта йолча комиссе общественни воспитателаш тIачIаргIбаь хала меттачча бераш.

Предприятешка кхувшбоагIарий хьакъехьара законодательство чакхъахара чоагIагIа тIахьожаш лоаттабе лаьний комисси. 30 гаргга йолча предприятешка тохкаш бахь чакхбаьхаб. Гучаьлдаь кхувшбоагIарий хьакъехьара законодательство тохкаш [illegible]

Толкамаш даьчул тIехьагIа комиссе, тохкаший материалаш юкъе а оза. кадрай отделий бохьлошна семинар чакхъяьккхий къахьегама законодательства хьакъехьа, кхензабараш балхара дIабахара дола хьакъехьа.

ХIара кхензабараш тха комиссе мукъа белча мара балхара хIабахац.

Болх бе ца тура мехкарий кагий нахо собеседовани дохссе шийн заделонка йолча тIехьех. Комиссе доахп цар болх бе ца мотташ хинна бахьанаш. Цу тайпара беседаш даьчул тIехьагIа дукхагIа бола кхувшбоагIашш шоашь балха яхаух.

Комиссе хадданад шийн хан-хана хьа заседанешт чакхйоах. Массехк заседани чакхъяьккхий порядок теше ерашь бахача моттигашна дIа а уха. хIаьта цига бахаш бола дукха а пах гулду цу тайпара заседани чакхйоаккхача.

Шийн заседанешка дукха лоаш къестаду комиссе. Иштта, масала, данана дай-ноаной боьъонех бахара лешаника хьеж, бераша дахча хьарачча гIулакхий хьажъехьара дукха дуне; дахна-тоаноала дерийа доаца гIулакхаш деладу моттигаш нийсъелча уж лешаш хурп. кхы дукха а да комиссе дукха лешаш.

Иштта, масала, комиссе Черноречье поселке аьча заседание йийцар ни бора мана йолча Любовь Киреева Коммунара советски сагге лозале тохм бодна гIулакхаш делалеш хилларах. шийн бераита хьалххалика керта бедо малдараш а мелаш яхаш, кхидола во тIулакхаш дезалеш хилазах из цхьна боьъонех яцкхар дехаш посенне бахача пиха а школа а сиха заявлени. Общественностага шерра цуна а юкъийташ, цу заявленега хьежача комиссе сецна бар Л. А. Коммунарна оттадь материал из цхьна бохьонех аккхара халчча сугге ала.

КхувшбоагIарий хьакъехьара дешаш комиссе хийнача тIехьагIа ххалгIча хьал комиссе вIаштIехьдола уж баьна ухийтазга. хIаьта уж балх а беш, нийсача наькъа тIа а бухл.

Кхы а дукха ба кеда саг кхензара гIулакха тха бе беза балх. ХIана, мехкара зуламаш дош хилар цIеалаь дIаланкхара лекха советски халкъий шийна хьалхашка оттадаь болаш. комиссе шийн деррига низош тIегийтаргза тхой районе кхувшбоагIарахо ду зуламаш дIаландара.

В. [illegible]
Заводской райисполкомерча кхензабарий гIулакхашта йолча комиссе [illegible]

IИЛМАХОША ХЬЕХ

Эстонски ССР Iилмай Академерча воологен ботанически Институто къестаеча проблемашта юкъе лоархIаме моттиг дIалоац республикерча IалламаттIе дукхача Iамех пайда эцаро, уж тоалоро, лоралоро. Вартсъяре яхача Iама тохкамаш деш я Института лимнологически станци. Укхаза чакхъяхе кийчъяьй Iамий чкъьарий боахама пайда дикагIа оца йиш хулийтаргйола мероприятеш. Дика чакхъяьннай чурча хишка ухаргъя яха чкъаьра кхобара опыташ. Эстонски Iилмахоша оцнай хилеш чкъьарий дахарен режим нийсъяра система, белгалдъьа малагIа тайпа чкъаьра маьагIча Iам чура баккха мегаргба. Цар оттаьй искусственно чкъьарий лебилергдолча моттигий плаш, балхаш деш да чкъаьрий кхафанта пайдамагIа йола организмаш хьегучайоахаш.

Тамара ТОМБЕРГ,
АПН корреспондент.

Дикача къахьегама толамашца пачхьаболх комсомола 50 шу дизара Гудермесски машинпаьа станце локомотивни деп комсомольцашк нигирхойн. Кагирхой бригадашта, сменашта юкъе шерра социалистически ехь яьржай. Толамца кхоачашъяьй машинпаькъахоша укх шера пхе бетта план.

Хьалхара моттиг лелаш къонача болхлочо слесаре-электрика комсомольца Неголнов Федора.

Сурта тIа: Реле тоеш ва слесарь Ф. Неголнов. В. Дмитриева сурт.

Программе, парте XXIII-ча съезда решенеша белгалъяь коммунистически кхоллама йоккхий масштабаш къамашта юкъера вежарий гIулакхаш шердарех кIоаргдарех малан долаш я. Промышленностех юрта боахамех хьалхалаттача коллективашца социалистически ехь ледаярох опыт дIаюха нийрон. республикашта юкъера боахама гIулакхаш чоагIдаларо а вIашш хувзадаларо а. Йоккхий предприятеш, ирригационни системаш цхьана хьальаро. керда дахтташ харадорзадаро. социалистически къамий культураш вIашш IIалхий яра. дукхача кхача хIамаша новкъостал ду халкъий деттагIал чоагIдара. къамаш вIашш гаргалуг. ишбелча Советски Социалистически Республикий Союзах дегаондо чоагIагIа хулийт.

Къаман зоккхало — советски сагах вIадала йиш йоацача гIулакхо — цун яуп доакхх эттара хьалха социалистически Даьхенна мутIакха хилара. интернациональни цекхара тешаме хиларца органически дувзадена из лоладаь. Цхьайнхьа, нагахь санна шийн къамашца естественни безам болаш пуна тIерен хилар гипертрофированни формашка довлаш иаде, нагахь санна цо саг, СССР деррагача халкъана хьакхаллаш йолча коммунистически кхоанен сийлахь-йоккхий горизонташ цунах дIахьулалеш кхыча республикай къахьегамхой тIулакхаш бе-башха ца хетча из воаккхаш. къаман гома чу волле, — тIаккха вай гIулакх тоесалуш яп патриотизм а йоацаш, къаман эгоизм я. «Къаманн» «националистически» яхача дешай малан цхьатара вIалла а дац. Хьалхардар интернационализмаша тардала йиш йолаш а тардала деза в за. шолагIдо из аьттехьа а дитац.

Социализмо советски сага къаман сий ай а ду, хIаьта цунца цхьана къаманта юкъера довнаш чоагIдеш. сага сий деалеш, Iовзалча хара уйлай мукъагIа а вала из вовзеш мел долча хIаманна чоагIгIа дукхьале а ю. Цо овлангара деиз хьахоарцаьй. масала, феодально-байски гIулакхех юхейнса самалаш, домостроевски обычеш, Цо хьалу къаман башхалонех цкъа халкъаш вокхарна дукхьалдара цхьа дIахо пайда эцалургбенцаш хоала хьалаш.

Социализмана карагIаьнарех ког гIертолга а еш, коммунизм хьалъеш воаллача хIаране советски патриотизман пролетарски интернационализман уйла дами чIозгIаю вай парте, хьинаре къовсам лоаттабу буржуазни вижана шолагIча формашта дукъала.

Шоаш лерхIар вIалла къайла а ца хьош, национализм юкъе белгарца шоай аьттув баккха гIерт антикоммунизма идеологаш. Моттийта СССР халкъий къаманцара безам хьал а хьабеш, цу идеологаша къамаш гIулакхий новстагIа я яхаш хьакхайхаш социалистически интернационализм, цу тIа а уж гIулакхаш архаически оамалийн обычейн кертердар да яхаш а душ. Къамаш дола хIамаш дукхьал патриархальни. кердача стройга воздействи долургIоацаш цунна дукхьал латташ дола хIамаш хетадалийта гIерташ болча социализма новстагIаша лерхIар, шоаш къаман вахара башхаленаш хьаллоац аьнна а кетийташ, советски халкъана юкъа творчески гIулакхаш ледаенча юкъагIа керда традицеш чоагIъялара лоциъярле яр дукъа да.

Цунца дувзадена, белгала аьлча, хьавагалохаза заргаш социализм къамий традицешта дукхьала а ала гIерташ американски антисоветчикаша лаьсса хьийга къа.

Масала, политически Iилмай профессора Р. Салливана шийн хур ху хьалхалакта горок вай мехка халкъий къаман оамалашца тарлуш яц. хIана аьлча йоах, цхьан къайлагIарча нийзо патриархальни мутах хьерчигга хилла парна, ала гIерташ. Хьанна хаш социализмо керда вахар Советски мехка городе салла, иштта юрта а денилга, националисташа хьалхестал патриархальности боадош дIаяьккхадта. Дукхьал социализм я города а юрта а къахьегамхой хьашташ, деррагача къамий хьаштан сагIаш дал вIашагIа а дийна, общественни прогресса шеррача наькъа тIа уж боахар.

№ 3.

Къаман тоадараш вIашкаозараш тIаерзаль ленински къаман политика Iадалнаве боккха дунен халкъашта юкъера лоархIам болаш я. Вай опыт лоархIа Iомаю социалистически мехкий къахьегамхоша, дунен ерригача континенташкарча прогрессивни низаша. Из опыт къаьстта боккхача лоархIаме а я дукха къамаш дахачa пачхьалкхенашта. Пролетарски интернационализм, шоай мукъагIа хилара йола къамий бокъо лерагIа чакхьяхар, къамаш къамий меньшинствашш экономически культурни гIулакхашта детIаккхилар, халкъий деттагIала имбакъарле еш мел дола хIама дIадаккхар, националистически шовинизманеш дукьала мешар боацаш къовсам лоаттабар — СССР опыташ тахха аьнна уж приманаш шоайнга чакхъаза дIаййо социалистически мехкий вежараша йолча партеша.

Белгалдаккха доагIа къаьнарча стройгара пачхьалкхенашта тIехьалена дукхха къаман яра проблемаш кхача хилар. Капитализмо къамий бокъонаш IотаIайй, халкъаш вIашбакхийхкад, уж вIашш гаргалахара цовкъарле аьй. Капиталистически строй дукха законаш дIа а даьха, социализмо шерра никь хьийиллаб деррагача къамийн къамий мецьинистваьйн хьашташ кхоачашдара. нахьтаррорча бокъоний дарда тIа цар зетатIал ледадара. Вежарашха йолча дукхачча партеша маьлера опыт IоалаIй интернационализма позицешкара къаман дош къоастадара.

Цхьабакъда, бакъалаза ца доалаш ла. къаний чоалхане нарттам а белаш долча социализма къаьст-къаьстача мехкашка къаний политикерча ленински принципаш тIера бузалаш хилар. ХIаьта пунах тIехьагIа доккха зулам далалаьд кхеац. Боккъонна иштта да Мао Цзэ-дунен цун группош къаман дена лелабеча шовинистически наьках хьахинараш. Кхыш да дара, китайхой (хань) социагIа. БНР-е 43 миллион гаргга саг хулаш дола 50 совгIа кхы халкъаш а — чжуанаш, уйгураш, тибетхаш, монголаш, кхыдараш — дах. хIаьта уж дахача районаша дIалоац КНР ерригача территорех 60 процент гаргга. Формально территориальни автономи мара яц царна, ца а дукхагIча даьнъе условно я. Цо вIалла чу а дацаш кхыметтол дукхха кхьанахьа хаха халкъаш а, хIана аьлча автономи районий границаш искусственно вIашхаухош да округаш а кхыьнле кагагIа йола административни единицаш а хьаьра наькъана. Пекински доал лераша зархIоц халкъий бокъонаш, низагIа ассимиляци, кагийча халкъашта «китаизированни» яра политика чакхйоах мехка, автономни районашка бала хувшабу хачьоцаш.

Маоистски теоретикаша тIаэцаш яп бохаш йола къамаш вIашагIъера этап коммунизмо лаххерча фаде дIайоалуш хилараx, пул хьалла халкъаш массе оагIорахьара тоалдарен вIашш гаргалахарен йовьха [illegible] эшаш хиларах йола марксистско-ленински положени. Цар тIагIортадаь дIадех деррига кагий къамаш халкъех дIададега. «Иштта уж вIашагIъэлета — «Сиьнзаш жибош» яхача газете бакъ ца дарра, — марксистски коммунистически ассимиляци, общество детIадра хилашхо ерр йоаца тенденци я». Къамий деттам дIадахар, къамий чадараш доалара мар, кхьа къамаш футтардар малан далаш а маоистий шовинистски [illegible]

Пролетарски интернационализма марксистско - ленински принципаш дарргIа чакхъяхар IалахьамгIе бокха теоретически практически лоархIаш болаш да дунен социалистически системая мехкашта юкъера бузамаш чоагIдара гIулакха. Юкъарча социально - экономически строя, социализми коммунизми хьалъеча марксистско - ленински идеологе шеха а лорхIараш пайаш а хилар, империализма агрессивни политикана дукхьала цхьана къовсам лоаттабара хьаштана — цу доалача хIамаша кхотаду социалистически мехкаш. Цу цхьан хаина хьалаш бебе хиларо цареш хIаранена хьалханкха шоай тайнара дезхараш оттаду. Кхетадеш да, суверенни пачхьалкхенаш йолаш долча социализма мехкана шоай политически някъ къаьстта шоаш белгалбеш хилар. Марксистско-ленински някъ лелабаро Iалашду социалистически мехкий къамаш интернациональни хьаштанаш цхьана тардента.

Цу тайпара, шеура някъ хьаьбелл масе оагIорахьара экономически, Iилма-технически, культурни бузамаш чоагIдара, вежарашха далча мехкана вIашш новкъосталаш дара. Дунен система хьаарах тарро социализм детIаахара законаш хьалхбаьккхача цу наькъо халкъа боахама эффективность сихха лакхъярга, производство алсамъяларга, Iилма-технически прогресс сихъярга, хIара мехка культура вIаьлий ярга вут; цу цхьан хаина ю новкъостал ду дунен социализма оборонни низ чоагIгIбара, дунен харцъашта юкъера цун гIулакхаш тоалара. Уж декхараш кхоачашдара тIаерзадь за СЭВ-а гIулакхаш, [illegible] пачхьалкхенаша шин оагIорахьара экономически бузамаш ледадара система. Варшавски Договор.

КПСС ЦК апрельски (1968 шу) Пленумо белгалдаьккхар, вежарийза дахча мехкашта юкъера бузамаш дIахо детIадалалар, социалистически содружество дами политически, экономически, оборонни гIулакхашта чоагIъяр. социализма, демократе, къамий кертамукъален деррагача низаша цхьана а хьиаре а гIулакхаш чакхдахар Iалашвето бокхача лоархIаме хилар.

Ленинизмо хьех, къамий интернациональни хьашташ автоматически кхоачалдухуш дац, цу гIулакхIа социализм детIаахара проблемашта кIоаргга анлаю е а цхьана гIулакхаш ледадара пайдагIа йола формаш лаха а еза яхаш. Интернациональни декхар кхоачашдара гIулакха хIара мехке е парте хьалда никъ лелабеча хана къаман башхало нийса тершалъярах латт декхар.

Социализма гIулакхъ чIогагIа кхераме да хаина хулча тIайлен дукъа, дунен социализма оалангара хьаштанш дий а да (аьхха националистически достам), гегемонистски дIадетараш (великодержавни шовинизм царна тIехьашка а лочкъаль) хьалхашка уттадар саина, цитта къамий хьашташ тIехьадар а интернациональни декхараш хабада мара кхочуш ца дар а.

Шоай доккха дахла Iалсаькхаш эттара хьалха Советски Союзаорча социалистически мехкий доттагIала дукхала хьожалга империализма идеологаша. Цар дика кхетаду, вай мехка керда общество хьалъяра исторически опыт дунен халкъашта юкъера коммунистически бохамо дIайийолаа а хIаьта СССР экономически тIехьтIехьа социализма система карагIдьлна революционни хIамаш тешававе деравеш хетта цар оагIув болга а. Цуднахь буржуазни пропаганда масе оагIорахьара могаш националистически элементаш, дешаш на кходеш дестабу «кийрдаьлнна социалистически детIаахар» хьалгадоахал [illegible].

Социалистически содружества мехкаш вIашагIдахара тIаерзадача империализма тийшача балхашта вежараша йолча партеша хувлаккъоттаду шоай мутIараш кхотадар, революционни фел, дунен тIа оагара хьалхарча социализма мехкашара детагIал чIоагIдар кьаштанта тешаме хилар. «Вай парте опыто хьахьокх, — белгалдаьккхар ВСРП ЦК Хьалхарча секретара Янош Кадара, — социальни прогресса наькъа тIа Советски Союзаца, кхыча социалистически мехкашца кхота а леинн, дунен халкъашта юкъерча болхлой классе лерхIаращца цхьоагIа а йолаш мара цхьан хаиииех тимеш шоай я социалистически а, къомо лерхIарашта гIулакх де аьйте йиш ца хилар».

Бакъдар аьлча, хIара мехка социализм хьальар — цу цу мехкарча халкъа шийн карара гIулакх да. Цхьабакъда, дицде мегаргдац, моллагIча мехка ца тайна гIирс хьалбеш латта хIамзара исторически хьал вай хьалхарча деррагача революционни низий интернациональни къовсамо оттадаь хилар. ХIара халкъ социалистически детIаахар дунен революционни процессах цхьа дакъа да, хIаьта цун молагIа аьттув бахаре е ца бахаре вIашш ю деррагача дунен масштабе революционни социалистически детIаахара.

Социалистически мехкаш мел бе-беале а, цар къамий хьаштанта дарде уда мехкашка бахача дукха а дукхагIа болча наьха хьаштий чулоацаш лостаииш белгалбеш доал ерригача класса юкъара цхьа хьашт. Хеаш да, шоай къаман доаттанга дийлача уж мехкаш аьттехьа а цхьан тайпара ца хилар. Дукхача мехкашка бахача нахах дикка доккха дакъа дIалоац ахархоша болча, кагийбуржуазни наха. Наха юкъера уж тайна доаьъош пролетарски интернационализм уйлаш хьалкхедалга чоалхане проблема я.

Социалистически мехкий юкъара хьаштанш хьалдоаттадер эттара хьалха пролетариата тоаламагIа йолча формаша юкъаенча бола класс, иштта аьлча болхлой класс я. Марксистско-ленински партеш керте а йолаш лоархIамегIара дакъа болхлой классега хилар, общество революционни эрга доацаш ара дакъа цар кхоачашдар — дунен социализма система мехкаш кхотадар чоагIдарга, халкъий къамаш интернациональни хьаштанш нийса цхьана тарларга бола шийна [illegible]

Кердача общественни стройна, вежарашха йолча партейн марксистско-ленински политикана шеко йоацаш карагIаьнна хIама да дукхха а дукхагIа болча къахьегамхой сакхетамашта дехьор кхеэ шоай цхьан мехк а бIаьчча хьайийнача социалистически содружество а соцлатнаш детIаахара дукха юкъъена хилар. ХIаьта цун къамаш да къамаш сакхета [illegible] богIаш, хилар, цунна дарде тIа-тIа дукхагIа керда дунен хьалдерий классеш хьаштанта дувнаш хилар. Социалистически патриотизм пролетарски интернационализмаца толаме цхьана тарьеш я. Пролетарски солидарность чоагIагIлум хилар къаьтта тахьвотташ а США империалистически агрессеш дукхьала лоаттабочча къовсама шоай паргIатон кхычарех тайнин хIаьм тоацеш хулгеи са на кхоаеш лораелеш латтача Вьетнамо турвал халкъанара социализма мехкий халкъий солидарность.

Марксизма-ленинизма пролетарски интернационализма принципашта тешаме болча керда дунен хьалдерана деррагача дунен халкъий вошалга бола никъ буза.

Э. БАГРАМОВ.

Философски Iилмай доктор. (1969 шера 7 июнерча «Правда».)

«СЕРДАЛО»
3-гIа агI. 13 июнь 1969 шу.

Дозаза декъара

ФРАНЦЕРА ХЬАЛ

ПАРИЖ, 11 июнь. (ТАСС). Франце чукъера политически хьал укх деношкахь белгалдоьлл, цхьан оагIорахьара, тIаьIертта къовсам лоттабьча къахьегамхоша предпринимателашкахьара шоашта дикка гIойленаш яьхача предприятешка болх юха а дIаболабарцеи вокх оагIорахьара, къахьегамхоша законагIа дIадехараш хIинз а кхоачашденаза долча довкъошка дIахо а забастовкаш еш хиларцеи.

Селхан болх юха дIаболабаьб Клермон-Ферранерча «Мишлен» яхача фирма йоккхача шинни заводе. 20-ча мае денз забастовка еш болча цу завода болхлоша, къахьегама духалаш тоадаран алапеш дахдаран ...къехьа шоаш дIадийхараш кхоачашдеш йолча предпринимателашкарча соглашенега бокъонца хьежа... тIехьагIа, массава раьза а хилча хьакхайкадир болх дIаболабара шоаш тIехьа хилар.

Предпринимателашца хьалхагIа а оттаьча соглашене итогаш юха авиационни промышленноста цхьайолча предприятей болхлоша: белгала аьлча, «Дассон» «Сюд-авиасьон» яхача компане заводашка. Цу цхьан хана предпринимателаш юха гIертарш цIенхаштара переговораш е ца тутаеш долча промышленноста дукхаьча довкъошка болхлоша къовсам дIахо лоттабу. Ер аьлагIа кIира да металлисташа забастовка лоттаю. хьалхагIа санна сайна латт «Рено» яхача компане заводаш.

ПАРИЖ, 11 июнь. ТАСС корреспондента Ю. Пономарева хоам бу.

Франце столица — студенташа полицена дIа лоьхаш дарь ярена а дийна дIаьттай юха а.

Латински квартале сахиллалца йийлю кара хьаьнь бомбош. Лестадеш детташ тIой дар, автоматанаши хоржамашта хетадаь плакаташ тIехаьхаь щиташи духьал и уттеш хьалъеш латтар баррикадаш. Студентех летача кега дубинкаш бIаргех хий тхийта газ туйоьлла гранаташ юкъехьахьар полице.

Селхан сарахьа демонстраци дIайолаелар Милене. (Парижа юкхе) дIешагIлахийтте хиннача, полице экланьча студентий митинге даьхна лоевзаоех цаI вийнилга хайначул тIехьагIа.

ПАРИЖ, 11 июнь. (ТАСС). Хьалха премьер - министр хиннача, дукхаьча церашка мехках валлаха лелаьвьчул тIехьагIа, хIанза Франце юха хьаьчача бесовски болеза кулгалхочо Жорж Бидос хьахайкадир, сайна политически гIуллакхаш дIахо леладе безам болаш ва со аьна.

«Пале д'Орсэ» помещене чу хиннача пресс - конференце коммунизмацарча набезама дIаза долла къамел дир дорхача Бидос.

Цо дIадийхар, Франце набахтенашка шоашта теха ха йоккхаш бовхача оасовски активисташтеи нналаштеи «йизза амнести» дуьга.

Паччахьалкхен кхерамзле йохе гIортарах бехке веш хиннача Бидоне Франце юхаве мукъа хIаиа бенлаб? Аьрдехьарча ниазашта духьала лоаттабеча къовсаме аьттехьарча оппозанцеи центреи дяхьаца доал ду гIозараш «бартадаха» гIертилга лоаркI. цунах прогрессивни кепайназоно.

ПАРИЖ, 11 июнь. ТАСС корр. Ю. Пономарева хоам бу:

Селхан ах бийса аьлча хоржамашта хьалхара компани официально дIайолаелар Франце. Бокхалга диллача шийна инйеса хIаманца кхьи цхьаькха хилаза бола французски къахьегамхоша шоай аьхара хьаштий га доаккхаш болабаь къовсам бахьан долаш массехк ди хьалхагIа шийн декхарех мукъаялийтача Франце Къаман собрание керда состав белгалйоаккхаргйолаш долча парламентски хоржамий шин тур хургьа 23-чей 30-ча июне.

Хьалхарча туре межа ергатов 487 хоржамий округе шийн кандидаташ оттабе лаьохIад Французски коммунистически парте. Царна юкъе — ФКП генеральни секретарь В. Роше, цайте бояхий кулгалхой, моттигашкара активисташ. Социальни прогресса, вагIаток, машара пограшма а йолаш ларобгIа хьойохийча къахьегамлой фронте тIахьех Iаьнал цхьан сита бе доаллача режима дукхьало, демократически союза халкъа правительство бахьен долаш лоаттабеча къовсаме деригача аьрдехьарча, демократически вийн цхьоагIо хилийтаза.

Хоржамашта накъайоаш Коммунистически парте тIахьех болаш болом вIашагIйаккха гIертача правительства планеш йохаера. Фе хилла тIахьайхар Франце къахьегама ЕррагIюкъерча конфедераце «Цхьаькха косте боапаш йолча элементий» гIулакхашта вий а хьайкаь. ВКТ цахьийра: «КъахьегачхоШа шоай къовсам лоттабу, шоай профсоюзни организацешца цхьана. Цхьаккха тайпа а вовхьере юкъегIерталга вар лоаргзолаш воаз.

АНТИСОВЕТСКИ ФАЬЛГ ХАРЦБАР

Чехословаке арадувалча «Лидова Демокраце» яхача газето 5 июне «Нью-Йорк таймс» яхача газета тIара кепатехаб вела США тIавахача чехословацки инарала Шейнена дипломатически паспорт дуьга могадаь цхьан советски инарала яхаш бола провокационни хоам.

Чехословакий ЧТК агентство цу дийнахьа а хьакхайкаьй ЧССР къаман оборона министерства вакала заявлени. Цу тIа йоах: «Нью-Йорк таймс» яхача газета пражски корреспондента бахьен «Лидова демокраце» яхача газета тахана номер тIа вашетеха арабаьккхачеи советски тIена деятелий вIииегIа Ян Шейнена вагранични паспорт денниз яхача хоам тIара ерига даннеш хари я».

СССР къыча шеккашарча гIулакхий Министерства Москвера ЧССР посольствага хабар даьд, белгала аьлча укх тайпара чулоацам болаш: ое-хийн словакийн Къаман фронта чуйоагIача халкъа парте орган доарзIача «Лидова демократице» яхача газета тIарча публикане цIоагIа цеп ца валкка а протест ца хьоае а йиш йолаш вац, хIана аьлча шийн берригача чулоацамца це лерхIар ваI ва—советско-чехословацки гIулакхаш толхаделга. БелгалдаькIхар Советски Союзаи Чехословакеи юкъера доттагIала гIулакхаш цу тайпарча публикацех лоралара заказ дарт мел доапар ца де декхарийла йолча чехословацки органаша дергдолгах дег тоийна хилар.

ДОГОВОРА ПРОЕКТ

НЬЮ-ЙОРК, 11, июнь, (ТАСС). ООН-а Генеральни Ассамблее Цхьоалагlча комитето 92 голосаца хьалловцаш, 4 духьален 22 дакъа ца лоаца... ши йолаш селхан тIаийшар ядерни гера доаржа ца дарах долча дунен халкъаьнта юкъерча договора проект къоаблаьеш йола резолюци.

СПЕЦИАЛИСТАШ КИЙЧБУ

Ткъаь ялхайтта совгIа шу да Наьсарен хотбоахама техникум хьайийтта. Цу юкъа юрта боахама лаьрхIа техникумо арахийнаб кхо эзар совгIа зоотехник, веттехник. Техникум йисэелькххаош къахьегаш ба республика халкъа боахама тайп-тайпарча доакъошка.

Укх дешара шера техникумо арахийнаб 106 кхьена специалисти 300 веттехники. хIаьта кеpда дешара шу доалуш техникуме хьаьцарба мехкарийи кагий нах, 210 саг.

А. СВЕТОВ.

ХЬАЛХХЕ А ТОХАБЕННА

«Кхоаненга маллакха тахан де йийнар» яхача девизах де заьрхIар Грозненски шурий совхоза кхоалагIча отделенерча юкъерча школе ремонтни балхаш.

Дешара шу чакхдала вIаьла гаргга а дацар тIехь тIадоагIаргдолча кердачоа укхаза уйла е баьннача хала. Школа помещенена ремонт яра мел эша материал хьалхе IалашЙир школа завтеза А. Шахалова.

ХIа аьлча дешара шера тIехаьара ди чакхюаллаше а дIадолалир ремонтни балхаш. ХIанале массанахьа кIирашта теха баьннаб, дукха моттигаш йисаллаш басараш хьакха дезаш а.

Из деррига а чакхдаккхача хьинаре къахьег школа технически персонало. Царна шоашта могаш дела новкъостал ду экзаменаш вIаьлла ца езнача дешархоша а. Белгала ба уж балхаш деча Ю. И. Кукуанев кулгалхо волча воалIаагIча класса дешархой. ТIехьара тIа хьы сага кулг тоха ца дезаш ду пар шоаш мел дер.

Кердача дешара шера хоза цIенъаьча цIеношка деша хоаваргба уж а пар новкъостий а.

В. ШОВХАЛБИЕВ,
хьехархо.

«Труд» ДСО республикански Советен городской спортивни Союзен призашкахь яхьаш хилар С. Орджоникидзе цIерагIча стадионе. Цига дакъа лаьцар 19 команда.

«Труд» ДСО Республикански Совета зачетах хьалхара моттиг яьккхар «Красный молот» завода спортсменаша. ШоллагIча моттиге нефтемаслозавода команда я. Городской спортивни Союза зачетах хьалха ба къобаьрий общества спортсменаш. Царна тIехьа — «Красный молот» заводи команда.

Дака хьокхаман гойтар яха Н. Кучиерас, Л. Сапрыкинас, А. Ермакова, К. Ибрагимова, Н. Колчанова, кхычар. Царех хилар яха чемпионаш.

О. НИКОЛАЕВ.

Сурта тIа: спортсменаш 200 метр удаш.

В. Ельмирова сурт.

КНИЖКАШ А ИЙЦА—ГIОМАРИЙ АРЕНАШКА

Дика шинъ ба «Червленский» «Шелковской» совхозашка болар. Цхьабакъда Червленная яхача станицера дIахо аьлча йолалу гIумарий аренаш. Цкъаза баьннача михо гIум бIаргашка чуетт.

Бакъда из деррига а вIалла новкъа а хетац цхьаъа арабаьннача водителна Шевцов Василена. «Книжкаш» аьлла зоккхийта алапанца борта тIа яздаь а цо лехка машина. Из я передвижной тика. Цу тика чу продавец волаш болх бер а Шевцов Василий ва.

Из шо ваха лаьрхIача дIа а хIачале кулг айдийя машина еха совхоза дех... наькъа юкъе ...ннача шин-кхаьсага. Цар дехар кхоачаш ца деш дIавоха а лургвацар Василий. Укхазга шоашта эша книжка хургйоларах дог тийна ба машина йаьсоцадьаьраш.

«Укх шера цхьоалагIча классе деша йола са йиIиг. букварь дезар сона», — йоах «Червленский» совхоза жа Iуно Хамзатуллаев Хьусейна.

— Долаш да,—жоп лу продавецо.

Цу тайпара нахана Iехерза, бехаме, эшача гIулакх де кийча ва нахага накъхха дукхагIа книжкаш дIакхоачийташ воала Василий Шевцов.

Дукха ха яц из респотребсоюза дIа-хьа ухача книжни автолавка кулгалдеш вола. Цхьабакъда цу доалцача хана а республика дукхача районашка хила а цо вала везавалийта а кхийна цун. БарzI эзар километр ниъ баьб цун машино кхаьнкара бIаьстан балхаш долалеча ден.

«Iаьсарен районе, Бараховена Лехкай бригаде хиннав со, — йоах Василе,—хиннав Урус-Мартана районе Батерманов Оалхазара бригаде.

Иштта ше дIа мел кхаьчача мела хьаьн волаш чакхвоал Василий. Алхха цхьа книжкаш кхиьы Iаш яц кхашка къахьегачарна. Цунга транзисторни приемникаш хул, шарикови авторучкаш, школьни портфелаш, йерий довзоргаш, кхыдар.

Иштта дентара денга укхдаш гIоддаь машина тIех йоалаллар а тамаш а-кх аьлла хеттача ийзархой хьаштаза кхоачашде воал гo йиш а водитель а автолавка продавец а вола Шевцов Василий.

В. СЕРГЕЕВ.

ЖА ЛОРГАРАШ БОЛЧА

Дика къахьегама толамаш доал Наутерски районе «Минеральный» совхоза жа лелаерашa.

ХIана чакхъала йоал жа даргара кампани Укх шера цу доаргаш хIамерча мероприятешка къахьегаш кийча бир совхоза жа лелаераша. Мел эша хьалаш долаш жа доаргa пункт хайнйина. 36 жа доаргa машина оттайир цу чу. Иштта кийчо ца йича аргIоволаш а дар. хIана аьлча бе безар кIирашта бола басар — 12,6 эзар устагIа доага атта дацар.

Iурра ден воал къовлабеллалца сицаь хIана жа доргача кунтера машинай тата. ХIаьта, цу балха йоккха гоьзал йолча Газиева Майнас, Нисултанов Iумара, Джантханов Улъбе, кхычар тIара дина юкъера лаьрхIача 85—90 устагIа дорг планах 36 устагIа мара боацача. Шоай керттера дехкар зоарх1 ... чар жа сихагIа дерга хахар, хIана аьлча уж балхаш тIехьадьаьча жена тIера духхa тха iолегаш дов. Дика хоно жа доргачарна ... ... тха бохкара совхоза дехкар, в — 480 центнер. ХIаьта из кхоачашде йиш хургьаш тха ... ... жа сихха дерга дахарге ... .

Дика бу шоай болх жена тIера дьаккха тха сортах къоаста а дийя прессовка еш болча Ш. Ахлуевас, Ш. Чтаева, З. Эльмурзаевас.

Жа лорговаша болх дIаболалуюше а хоп делар из кампани тхьаь итт дийнахьа чакхъяккха. Дешна хопи кхоачашдарa мел эша хьалаш долаш да. Лерга жа дьаккхувлара оттадьй лаьрххIа йола график. тика бу болх кIодадч ираеш болчар, агрегаташа дергIа болх бертболаш халлоина тIахьовкам. лоттабу ...лачикаша, боьллошта хан-хана хьа чам бола хоар кийчду новара Чалаева Наташас.

Де мел везар даьа совхозе къахьегамхой балхашра безам сонбаккхара. ХIара дешна аракхи укхаза «Малив тахан хьалха», «Молния» яха листокаш. ХIаьта хьалхара моттиг дьакхачоа карагIкара тела ...а байракх ду. Цул совгIа, жа даргара кампани чакхъяаллалца аьлла партийни группа вIашагIъеллай. Цуина кулгалдеш ва Умалатов Пурды.

Каст-кастe хух укхаза района культура Шен болх. Цар сахьардане концерташ уттабу. ХIаьта жа лоргача боах берашта вашаш тола товар хадашаш лоаттатту райПО автолавки заведующие Кукаев Мовлада.

У. ПАШАЕВ.

АРХИТЕКТОРАШ ДАГАБУВЛ

Укх деношка республикански архитектора Шен кеодача, безаме кийчъаьча помещене цун даьна тIаийнабар шоаш болча хьошалгIа бахка вий писателаш. Укхаза хьалашттен фусамашттен юкъе дика чулоацам бола моттагIий беседа хилар.

Городе архитектора И. Берковичь дийцар гороз Грозный кхьа тIа а хьакъара генеральни планех лаьца.

ЧIоагIа хьашпий теравe тIаберараш ю дале хьаьйикха макеташ проекти эскизаш.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советерча гIишлоний архитектураш гIулакхашта йолча управлене начальника В. Куличкова къачаьа дешчул тIехьагIа хьаьшаша дукхаь а хаттараш дир цуна, къаьстта а городе архитектурни стилей декоративномонументальна кийчьерен хьакъехьа. Масане а уйла цхьан хIамам тIаеедар: вай республика столица кун, кхьча горозайчух аргагIа а долаш, къаьстта шоай тайпара хила деза.

Грозне территоре тIа дIахIачча памятникаш ца хилларца дувзаенна (цар дукха а горедам къаьстта шоай тайпара ца хулийтий) къамелаш хьача дукхаьнешта лоаш хилар архитектурни декоративни деталеш Нохч-ГIалгIай архитектуран халкъа орнаментех мараш тIа вIашIехьъаьхар. Цу гIулакха хилаьна аргIоаца материалаш: мрамара а кхьила облицовочни балхаш а кхоачамдара оша материалаш кхара, керамически Iоакъаш, кхыга—дахара проблемаш лаьца дийцар. Цу дискуссе тергаме, къовстам болаш йола предложенеш йир КПСС обкома гIишлоний отдела заведующе Р. Гайтова, архитекторий Союза Нохч-ГIалгIай отделене председателеа З. Берковича, архитектора Ш. Ялоева, писателаша М. Мамакаева, М. Мусаева, М. Сулаева, С. Чахкиева, кхычар.

Цига хьехадир вай республика дахкача лаьмашка дукхха а йола тIахача замалахьара памятникаш ихаметтаоттадара кIоаргга дух тIа хула йола зезни, цига атта тIауйахургболаш туристски наькъаш доккхийта. Иоттдийна йола салаIара безам хьахьойта.

Ш. ГАЛИНА.

Пионерски лагере шоаш салоIаш мел йоаккхача хана берий эгара чIоагIагIа безам тIаболаш я гаьнара походаш экскурсеша. Цига шоай самукъадаккха, шоайла дикагIа боаза, Iалама хознеш тахка вIашIтIехьлоаз берий.

Шоаш хьа ма кхаьчче а отрядий вожатешца цхьана цу хьакъехьа шоаш де лаьрхIачун план оттайир «Дружба» яхача пионерски лагере салоIачар а. ХIанале массехк экскурси е кхийнад цар.

Сурта тIа: лагера йоккхагIйолча пионервожатена Коломыцева Татьянаца (шоллагIча мугIаре юкъе латтар) аргIанарча экскурсе бахка кийчбеннаб пионераш.

Н. Кобиашвили сурт.

СПОРТ

КIАЛТОХАРГАХ ЛАТАР

Шийна лоIамерча кIалтохаргах латар «Урожай» ДСО Центральни Совета хьалхара моттиг яккхара яхьаш хилар Туапсе яхача городе. Яхье дакъа лаьцача кхойтта команда спортсменашта юкъе къовсамаш лоттадар вайчар а. Къилбаседа-ХIирий команда мара хьалха а ца йоалийташ шоллагIа моттиг яьккхар. Из боккха толам ба.

Дика хьокхамаш гойтар яхьашка А. Таштеиеи С. Шахмальмановаш. Шоай доалга диллача «Урожай» Центральни Совета лемпионаш хилар уж. Къовсамаш лоттадаьча цхьайтинех ворх1 сага призови моттигаш яьхар. Маьлере соврIатайи дипломаш ...

М. ИСЛАМОВ.

ХЬАЬШИЙ ИЙШАР

Грознерча «Динамо» стадионе хилар СССР-а хьалхара моттиг яьккхара «Б» классе чуйоагIача шин футбольни команда юкъера ергIанарa матча Моздокски «Ирыстон» вай республика I-ча мая цIерагIча колхоза «Урожай» вIашагIкхийтар 11-ча мае.

Болалуше а эсала доаз шинна а команда футболисташ. Цхьаккха хьабала вайда боацаш майда тIа гIолла дIа-юха кхувс бургаш Из йолча массехк саг дIа тIа а велe шоайла ...хьарлонаш ю. Дукхьал шо-шоай кога маIарошкаьа бургаш дIаьльча сагота боацаш санна хетталу шиена а оагIорахьара футболисташ. ГIулаш ...наш дукха дIа-юха удаш уж хилларах, футбольни майда цана ца тоьаш санна хеталу тьежаш багIачоьна.

Цу тайпара хилар хьалхарча тайма доазар. ШоллагIа тайм бола... лушие а гуш да шиена а команда футболисташа шоай уйлаш хийцнарга. Сиха да кIенз хIарлие ... ... балар. Барт тайма лоаз. Цудухьа хатта 52-ча минуте счет хьаела хьаьнакаш. Цул тIехьагIа къовсамаш кхы а чIоагIагIа кхоаналу. Вайна бургаш чутехха кхо-йиь минут чIалетьа хьаьший ... маIарашка бургаш чутох Люфиан, тIеккхе 63-ча минуте Ю. Васильченко ва цхьаькха а чутох.

Цу тайпара счет 2:1 а йолаш ваьй барараш котбаьлар. Кхы а массехк бургац чутоха аьттув баьнабар.

БелгалдаккхIа везе цу матче дика лелаза «Урожая» полузащитник А. Семин.

М. ХАМАТХАНОВ.

НАХА ДУККХАВЕЗА

Завод болх бе йолаелча дешта коллектив болх беш ва Джанхотов Вахьашра Алиапик. 1961 шера Ростове «Электроинструмент» яхача завод тайп - тайпара балла специальностии Iомае вахийтар массехк саг. царна юкъе вар Алиапик а. Баьхьа, заводе гоьзал Iомадарах кхоачаштиландар вIаммигача саг. Ростове йоаккхаш йола ха зезьа ца а йоаеш из цига машиностроительни техникуме заочно деша вахар.

Назрановa завод болх бе йолаеза. Алиапиках юххьанца литейни машиний оалатчик хилар, хIаьта дукха ха ялаеле хьалла аьттача производственни кхаx литейни участка мастер ху.

Цу хана деша дукха во лиееhай. шин шера хиннав из завода местком председатель, дIана производственни отдела начальника заместитель. ца ва Алиапик говза специалист. дика кулгалло да, 1966 шера чакхъяьккхай цо техникуме, хIаьта хIана институте деша наха уйла йолаш а ва.

А. Джанхотов къона ва, дале а из санна бовх тха коллективе завода ветеран вола, уж ба наред аргIайаллальраш, уж ба дIахо цо гIулакх дIадаьха дешараш а.

А. ХАМАЗОВ.

Назрановерча «Электроинструмент» завода ... производитель.

ХАОТТАМ

Тахан республика гIоалаш Грозне йовчаш а йоаи, кIезиг-дукха мордаш хургьа. IуйрIйнарча наьнагIа Шин-аргIа ... Чечено ... районашкеи доза хургьа. аьнгIа мух хьекхаргба, 24 — 29 градус йIоалла хургьа.

14-чей 15-чей июне хувалуш мордаш хургьа, цхьаькхачахьа ... хургьа. .... тайп - тайпарча ... ... мух хьекхаргба. Буса 11—16 градус ... 25—30 градус, 15 июне 21—26 градус а йолаш, йIоалла хургьа.

[illegible]

Редактор **М. К. ЛЬЯНОВ.**

ЛадувгIа, хьажа

13 июнь
РАДИО
Хьалхара программа (РВ-23)

6.30 — Нохч-ГIалгIайчен хьаьта ... (гIалгIай меттала). 6.45 — Музыка. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.10 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газета обзор. 7.25 — ...

ШоллагIа программа (УКВ-4.20 м.)

8.00 — «Луначарскийн музыкех» яха шоллагIа передача. 9.44 — А. Скрябина шоллагIа симфони. 10.37 — «Гавенера кIалкитгаш» яха радиоспектакль. 11.17 — «Эрсий композитор Александр Плещеев» яха музыкальни передача. 18.00 — «Вальса мехкаш» яха концерт. 18.43 — «Бим-Iаьла» яха пьеса иллеш (нохчий меттала). 20.40 — «Иллы ала сибаретIех эрсий халкъа хоров» яха музыкальни передача. 21.44 — «Юха вахарах чувара» яха радиопостановка.

ТЕЛЕВИДЕНИ

18.00 — Телевизиони передачий (гIалгIайн эрсийн меттала). 18.25 — «Мехкашта ... йола городе» (гIалгIай меттала, эрсий меттала дешна). 18.40 — «Мечта» («Дагаллатар») яха художественни фильм. 20.25 — Передачий программа. 20.30 — «Ха» яха информационни программа. (ЦТ). 21.30 — Кхайкар ... ... яха туристски альманах «Шута ... а Прибалтика». (ЦТ). 22.15 — Сайрийна вIашагIбеттабалар. (ЦТ).

14 июнь
РАДИО
Хьалхара программа (РВ-23)

6.30 — «Нохч-ГIалгIайчен хьаьта ...» (эрсий меттала). 6.45 — Музыка. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.10 — Москва. 7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.25 — ...

... 19.30 — «Богатыри» яха ... опера. 20.30 — Нохч-ГIалгIай ... концерт. 20.50 — «Арман-... -Алем» яха ...

ТЕЛЕВИДЕНИ

18.00 — Телевизиони передачий ... 18.30 — ... Футбол СССР ... «Спартак» (Москва) — «Динамо» (Киев). ... (ЦТ). 21.15 — ... программа. 21.30 — «Сона дукхаеза тхьа» яха художественни фильм.

ТЕЛЕКАМЕРА-ЛАЬТТАННА КIАЛХА

ВАЙ ДЕНОШКА телевиденех производственни процессашцара дакъа хулаш латт, цох пайда эц Iилман тохкамашка. Телевизоран сийрдаювл мехкдаьтта чакхдоаргча завода цехе а космически центра управлене пульта тIа а.

Цхьабакъда, телевидени юкъейоаш латт хьалха ше тIакхоачалуш ца хиннача дакъе — лаьттанна кIалхарча тIоалашка. Бонч-Бруевича цIерагIча Ленинградски бувзама электротехнически институтерча технически Iилмай кандидаташа Александр Кондратьевеи Марк Лукинеи кулгал а деш хьаьлй цхьан ханна лаьттанна кIалхарча хIамай (шахта къорга, гIува, хьагIара) киносурт дакха а телевизиони передача е а йиш хулийта кинотелевизиони установка.

Цу установках хиний лаьттанна кIалхара телебIарг хьабара атцех йола цаI. Из латт лаьттанна кIалхарчеи лаьттан тIарчеи доакъоех, уж доакъош йиъ бIаь метрга кхаччалца йолча кабельца дIовлаьа вIашагIлеттад.

Ши метр йIаьха йолча лаьттанна кIалхарча дакъа готтача металлически цилиндро, ракета корпусо санна, дукха а электронни схемаш, полупроводников, оптически, кхыйола приборашн системаш хьудаьй.

Цилиндра лохерча дакъе ба оптически кортиг: установка «бIаргаш». Цу чу йода сурт доаккхаш йола хIама сийрдаяхара а телекамер чуи киноаппарата чуи вIахьоккхара а система. Боккха низ болча лампа сердал дика готтига кул а йийя, тIаерзаю рефлектораша. Сердала вIаргга итт метрга кхаччалца гаьнна чура дика сийрлайоаккхаду лаьттанна кIалхара хьашт долча объект. Эффект а йолаш телепередача вIахьуэкха. IаьргагIIача е бос болча пленка тIа киносурт даккха йиш хулийтеш, селла дика сийрлайоаккхаду.

Шахта е хьагIара лена тIара юкалосталь сердала зIанараш оптически кортIилга чурча шин экрана тIа кхоач. Укхаза сурт хьахьувкхара проекце система чу пар наькъаш дIа-са долх. ЗIанараш цхьан кийга тIара дистанционно нийсъеш йолча «Киев С-2» яхача киноаппарата тIа йолх, хIаьта ю алхйитта миллиметр шорал долча лента тIа суртащ даха йиш я. ШоллагIча книга тIара зIанараш сурташ зIахьувкхача телекамера трубка тIа ух. Иштта кхоачашху зIаман сурт цхьан ханна киноплёнка тIа даккхарен лаьтта тIехаиахьарча приемни устройстваьга дIадийтарен декхар. Оптически кортиг цхьан блока чу вIанийсбаьб, цо ураллагтача ... санна гехаьа кхеста а кхесташ, гобаьккхача хIамай сурт гойт.

Телекамер чу оптически изображенех электрически изображени тух, цул тIехьагIа видеосигнал а хул. ЧIоагIъялийта видеосигнал телекамер чура лаьттан тIарча приемни устройстванарча бувзама линие тIа кхоач.

Телекамерал цхьа «зIаж» лаьттанна кIалхарча дакъе а гироскоп-устройства, из доллагIа болча маркъалга тара я. Из эш установка лаьттанна кIалхара дакъа вIаштIехьдаха, гоьахьенга хьежжа из дIайийсье. Установка лаьттанна кIалхара дакъа мичча оагIора дIа-са листе а гироскопа кхестара сов ше цхьана хинача тайпара йолаш юха ца лесий.

Юххера а видеосигнал лаьттанна кIалхара лаьттан тIарча приемни устройстванга кхоач. Укхаза цIаьккхо чIоагIо а йийя, телевизиони экрана тIа сурт хьахул цун. Изображени хьалдарали дIахо хIалдарали совгIа, лаьттан тIарча устройства чакхдоакхх лаьттанна кIалхарча объектанто юкъера юхь ветлалга. Из а лаьттанна кIалхара дакъа вIаштIехьдоахар а электроэнергеца IалашдаIр а Лаьттан тIара устройство дика доаpрхIаю цу декхарех, из шийн габариташа диллача юкъерча боарамерча телевизорал йоккхагIа ене а.

Миштай хIаьта лаьттанна кIалхарча телевизионни бIаргах майда ийбара перспективаш? Цу оагIора йаьхача цхьаьнарча гIадо а хьахьувкх кун йоккхий тороаш. Геофизика, шахтай гIишло, археологи — укхаш а ерригаш а хечара гаьна йола лаьттанна кIалхарча телевиденех инженераша, тохкамаш лерашта тешаме гIоача хила йиш йолча Iилман техникан доакъой цIераш.

Геофизикага кхоач тохкамаш дара берда метод, цо йиш хулийт тохкамаш деча йоахка породаш шоаш ма ара бIаргаго. Шахташ ерашка йиш хургьа лаьттан тIехен тIара шахтай стволий хьала тохкамаш де. Археологa хIана йиш я, дукха а нахи къахьегамех бола вахкамаш а ца деш, шарача замашка лаьтто хьелаьча хIамашка, рулинкашка, гIувнашка, хьагIарашка чухнахьа чухьежа.

ХIана установка лаьттанна кIалхарча дакъа диаметр зIамигьара болх беш ба Александр Кондратьеви Марк Лукини. Цо йиш хулийтаргья лаьттанна кIалха телевиденех пайда ийбургбола моттигаш дукхагIа хилийта.

Евгений ГРУЗИНОВ,
инженер.
(АПН).

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный. Ленина урам, 11 (3-гIа этаж).
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина, 11 (3-й этаж).
... 3.42.28.
«Грозненский рабочий» издательстви типографи. ... проспект. 7/84.
Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ02182. Заказ № 2290.